

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Taksiyrityksen tilinpäätös- ja skenaarioanalyysi: Yrittäjän ajopanoksen korvaaminen työntekijän työpanoksella

Kalske, Marianne
Söderlund, Sari

2015 Kerava

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Kerava

Taksiyrityksen tilinpäätös- ja skenaarioanalyysi: Yrittäjän ajonpanoksen korvaaminen työntekijän työpanoksella

Marianne Kalske,
Sari Söderlund
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2015

Marianne Kalske, Sari Söderlund

Taksirytyksen tilinpäätös- ja skenaarioanalyysi: Yrittäjän ajonoksen korvaaminen työntekijän työpanoksella

Vuosi 2015 Sivumäärä 65

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella kohdeyrityksen taloudellista tilannetta ja sen kehitystä. Lisäksi työssä analysoidaan ja selvitetään miten toimeksiantajayrityksen tulos ja yrittäjän tulo muuttuu, mikäli yrittäjä keskittyy yrityksen ydintoiminnon eli ajamisen sijaan yrityksen hallinnollisiin työtehtäviin. Opinnäytteenä toteutettu tutkimus on laadittu taksialan yrittäjän toimeksiannosta päätöksenteon tueksi. Opinnäytetyön toimeksiantaja on pääkaupunkiseudulla toimiva yksityinen elinkeinonharjoittaja, jolla on kaksi taksilupaa.

Opinnäytetyö koostuu teoreettisen viitekehyksen ja empiirisen tutkimuksen yhdistelmästä. Taksiala on luvanvaraista henkilöliikennettä, jota valvoo elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Työn teoriaosuudessa käsitellään luvanvaraisen liikenteen liiketoiminnassa huomioon otettavia alan erityispiirteitä ja taksialan yrityksen tilinpäätöksen analysointiin soveltuvia menetelmiä, kuten tunnuslukuanalyysia, prosenttilukumuotoista tilinpäätöstä sekä trendianalyysia. Empiriaosuudessa laskettiin toimeksiantajayrityksen tilinpäätöksen pohjalta taksialan yritykselle oleellisia kannattavuuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja. Yrityksen taloudellisen tilan kokonaiskuvan saamiseksi tilinpäätökset muutettiin prosenttilukumuotoon ja niistä tehtiin trendianalyysi. Skenaariomenetelmien avulla etsittiin vastausta siihen, kannattaako yritys, mikäli yrittäjä keskittyy ajamisen sijaan vain yrityksen hallinnollisiin työtehtäviin. Ensimmäisessä skenaariossa yrittäjän ajama liikevaihto muunnettiin työntekijän ajamaksi tuotoksi. Työntekijästä aiheutuneet henkilöstökustannukset lisättiin tuloslaskelman kuluihin. Toisessa skenaariossa tutkittiin, paljonko liikevaihdon tulisi kasvaa, jotta yrityksen tulos pysyisi ennallaan.

Työssä lasketut tunnusluvut eivät ole yleistettävissä toimialalle yleisesti, sillä jokaisella yrityksellä on yksilöllinen kulurakenne. Tunnuslukuanalyysi toteutettiin oikaisemattomista tilinpäätöksistä. Huomioitavaa on, että oikaisemattomasta tilinpäätöksestä lasketut kannattavuuden tunnusluvut eivät välttämättä ole vertailukelpoisia, sillä esimerkiksi oikaisemattomasta tilinpäätöksestä laskettu käyttökateprosentti saattaa olla huomattavasti korkeampi kuin palkkorjauksella oikaistusta tilinpäätöksestä laskettu tunnusluku.

Tutkimuksessa käytettiin sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Työn teoriapohja perustuu alan kirjallisuuteen, lakiteksteihin ja Internet-lähteisiin. Empiirinen aineisto pohjautuu toimeksiantajayrityksen vuosien 2012-2014 tilinpäätösmateriaaleihin. Tilinpäätösanalyysin tunnusluvut laskettiin Excel-tilukkolaskentaohjelman avulla. Toimeksiantajan teemahaastattelusta saatiin tärkeää tietoa tunnuslukuanalyysin tueksi.

Toimeksiantajayrityksen taloudellinen tila on tarkastelujakson aikana pysynyt suhteellisen vakaana. Tutkimus osoittaa, että toimeksiantajayritys on tunnuslukujen perusteella arvioituna kannattava ja vakavarainen. Yrityksen omavaraisuuden ja suhteellisen velkaantuneisuuden taso on erittäin hyvä. Skenaariomenetelmien avulla saatiin selville, että liikevaihdon pysyessä ennallaan yrityksen tulos laskee 27,61 %, ja vastaavasti liikevaihdon tulisi kasvaa 27,04 %, jotta tulos pysyisi ennallaan.

Asiasanat: kannattavuus, taksi, taksiliikenne, tunnusluku, tunnuslukuanalyysi

Marianne Kalske, Sari Söderlund

Case Taxi: Financial Statement and Scenario Analysis - Replacing the Entrepreneur's Labour Contribution by Employees

Year	2015	Pages	65
------	------	-------	----

This Bachelor's thesis focuses on analysing a taxi company's financial situation and its development. The case company operates in the metropolitan area and has two taxi cars. The primary purpose of the study was to provide information that helps the entrepreneur in decision-making regarding the company's future.

This thesis includes a theory section and an empirical section that deals with the case company. The theory section discusses the taxi industry, its regulations and characteristics. It also deals with common methods of financial statement analysis which are the use of financial ratios and horizontal and vertical analysis (also known as trend analysis and common-size analysis). The empirical part focuses on analysing the case company's profitability and solidity by calculating the relevant financial ratios. The case company's financial situation and its development were also analysed by using a trend analysis and a common-size analysis. The financial statement analysis covers the period between 2012 and 2014. Additionally, two scenarios were used in order to determine how replacing the entrepreneur's labour contribution by an employee would influence the profit before taxes.

The study involved both quantitative and qualitative methods. The financial statement analysis was made by using Excel spreadsheets. A theme interview was carried out with the entrepreneur of the case company.

The financial statement analysis indicated that the financial situation of the case company has been stable during the analysed period. The company is profitable and its solidity is at an excellent level. If the entrepreneur does not do the driving, but the turnover remains unchanged, the profit before taxes will decrease 27.61 %. To keep the profit before taxes unchanged, the turnover should increase 27.04 %.

Keywords: financial ratio analysis, profitability, taxi, taxi industry

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus.....	8
1.2	Tutkimuksen rajaus	9
1.3	Tutkimusmenetelmä.....	9
1.4	Opinnäytetyön rakenne	11
1.5	Keskeiset käsitteet.....	13
1.6	Tutkimusperinteet	14
2	Taksiliikenne ja taksialan erityispiirteet.....	15
2.1	Luvanvaraisuus ja taksiluvan luovuttamiskielto	15
2.2	Hinnoittelu	18
2.3	Tuotot	21
2.4	Kustannukset	21
2.5	Ajoneuvon investointi ja poistot	22
2.6	Autoverohuojennus	28
2.7	Työvoimaa koskevat erityispiirteet	30
2.8	Taksialan työehdot.....	31
2.9	Ajoajat, tauot ja lepoajat	32
2.10	Palkan määräytyminen	33
2.11	Työntekijän henkilösivukustannukset	34
3	Tilinpäätöksen ja tunnuslukujen analysointi	36
3.1	Kannattavuus.....	36
3.2	Vakavaraisuus.....	41
3.3	Maksuvalmius	42
3.4	Katetuottolaskenta	44
3.5	Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös ja trendianalyysi	45
4	Toimeksiantajayrityksen tilinpäätösanalyysi	46
4.1	Yrityksen esittely ja tunnuslukuanalyysi	46
4.2	Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös	48
4.3	Trendianalyysi	51
4.4	Kahden esimerkin skenaarioanalyysi.....	53
5	Tutkimustulokset.....	55
5.1	Johtopäätökset	56
5.2	Tutkimuksen luotettavuus	57
5.3	Jatkotutkimusehdotukset.....	58
6	Yhteenveto	58
	Lähteet	60
	Kuvat	63

Taulukot	64
Kuviot	65

1 Johdanto

Opinnäytetyö on toteutettu taksialan yrittäjän toimeksiannosta tukemaan hänen päätöstään yrityksen tulevaisuuden suunnan määrittämisessä. Taksiala on luvanvaraista liiketoimintaa ja liiketoiminnan harjoittamiseen taksialalla vaikuttavat alan säännöstely ja erityiset lakivelvoitteet. Säännöstely tuo toimialalle erityispiirteitä, jotka liittyvät muun muassa hinnoitteluun, sukupolvenvaihdokseen, velvollisuuteen ajovuorosuoritteista ja elinkeinonharjoittajan sekä työvoiman pätevyysvaatimuksiin. Opinnäytetyön tekemisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää huomioida ja ymmärtää taksialalla vaikuttavat lakivelvoitteet ja niiden vaikutukset edellä mainittuihin osa-alueisiin.

Taksialalla toimivista yrityksistä lähes kaikki ovat alle kymmenen henkilön mikroyrityksiä (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2008). Taksiliikenteessä Suomessa toimii noin 9500 taksiryttäjää ja tavallisimmin taksiliikenneluvanhaltijalla on vain yksi auto. Taksiautoja on noin 10 000 eli keskimäärin yksi taksi 530 asukasta kohden. Taksialan kokonaisliikevaihto on noin miljardi euroa vuodessa. (Suomen Taksiliitto 2015a.)

Julkisuudessa on luotu mielikuva, että taksiala on erityisen kannattavaa. Tätä mielikuvaa tukee toimialatilastojen taksialan oikaisemattomista tilinpäätöksistä lasketut kannattavuuden tunnusluvut. Taksiliikenteessä toimintaa pyörittävät pääasiassa yrittäjät omalla työllään nostamatta itselleen varsinaista palkkaa yrityksestään. Taksiliikenteen oikaisematon käyttökateprosentti vuonna 2007 oli 25,4 prosenttiyksikköä korkeampi kuin palkkakorjauksella oikaistu käyttökateprosentti. (Suomen Virallinen Tilasto (SVT) 2008.) Vakavaraisuuden ja toimeksiannon kannalta tilinpäätösanalyysin palkkakorjauksen tekeminen ei kuitenkaan ole olennaista, joten tässä opinnäytetyössä tunnusluvut on laskettu oikaisemattomista tilinpäätöksistä.

Yrityksen taloudellista tilannetta voidaan analysoida muun muassa tilinpäätöksestä laskettavien kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta kuvaavien tunnuslukujen avulla. Tunnuslukuja käytetään, kun halutaan esimerkiksi tarkastella yrityksen kehitystä tai vertailla eri yrityksiä. (Kallunki & Kytönen 2007, 73-74; Leppiniemi & Kykkänen 2009, 162.) Jotta yksittäisistä tuloslaskelman tai taseen eristä saadaan enemmän informaatioarvoa, kannattaa niitä verrata esimerkiksi aikaisempien vuosien lukemiin. Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös on yksi tapa analysoida tilinpäätöksen eriä. Yksittäisten tilinpäätöserien kehitystä voidaan tarkastella myös trendianalyysin avulla. (Niskanen & Niskanen 2003, 87.)

Toimeksiantajayrityksen tilinpäätösten analysoinnin lisäksi opinnäytetyössä tarkastellaan, miten yrittäjän ajonoksen korvaaminen työntekijän työpanoksella muuttaa yrityksen tulosta ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja.

1.1 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus

Tutkittavaan ilmiöön liittyy tai siihen pitää löytyä jokin ongelma, joka tulee ratkaista. Ongelman ratkaisulla pyritään asiutilan parantamiseen. Tutkimusongelma voidaan ratkaista vastamalla siitä johdettuihin tutkimuskysymyksiin, joita voi olla yksi tai useampia. Niiden avulla tarkastellaan ilmiön rakenteita, osien liittymistä toisiinsa sekä niiden vaikutusta ilmiöön. (Kananen 2010, 18-19.)

Tutkimusongelmamme pohjautuu toimeksiantoon pääkaupunkiseudulla toimivan kahden auton taksiyritykseltä. Toimeksiantajayrittäjä lähestyy eläkeikää, joten hänelle alkaa olla ajankohtaista pohtia, miten yrityksen kanssa jatkossa kannattaa toimia. Vaihtoehtoja ovat yritystoiminnan jatkaminen siten, että yrittäjä keskittyy ainoastaan hallinnollisiin työtehtäviin, yritystoiminnan siirtäminen seuraavalle sukupolvelle tai yritystoiminnan lopettaminen. Opinnäytetyön tavoitteena on antaa toimeksiantajalle tukea päätöksentekoprosessiin yritystoiminnan jatkon kannalta.

Yrittäjän näkemyksen mukaan yritystoiminta on tällä hetkellä kannattavaa. Yrittäjä ei kuitenkaan tiedä, miten yrityksen tulos muuttuu, mikäli yrittäjä ajamisen sijaan keskittyy pelkäänsä yrityksen hallinnollisiin työtehtäviin. Tutkimusongelmasta johdetut tutkimuskysymykset ovat: Onko yritys kannattava? Miten yrityksen verotettava tulos muuttuu, jos isäntä ei itse aja vaan keskittyy muutoin yrityksen pyörittämiseen? Kysymyksiin etsitään vastauksia tunnusluku- ja skenaarioanalyysien avulla. Niitä käyttämällä selvitetään, onko yritystoiminta kannattavaa sekä miten yrityksen tulos muuttuu, jos yrittäjän ajopanos korvataan työntekijän ajopanosella.

Opinnäytetyössä tarkastellaan toimeksiantajayritystä taloudellisesta näkökulmasta tilinpäätöstietoihin perustuvan tunnuslukuanalyysin avulla määrätyn ajanjakson aikana. Tunnuslukujen vertailukohtana käytetään toimeksiantajayrityksen aikaisempien vuosien tunnuslukuja sekä tarkastellaan yrityksen toiminnan ja talouden kehitystä, sillä toimialalla toimivien vastaavien yritysten talousinformaatiot eivät ole julkisesti saatavilla. Tilinpäätöksen analysoinnissa kiinnitetään ensisijaisesti huomiota yrityksen kannattavuuteen tilinpäätöksistä laskettavien tunnuslukujen avulla. Tarkasteluajanjaksona käytetään vuosia 2012-2014. Kolmea perättäistä tilikautta tarkastelemalla saadaan riittävän totuudenmukainen kuva tilanteesta.

1.2 Tutkimuksen rajaus

Aiheen valinnan jälkeen seuraava vaihe on sen rajaaminen. Rajaamisen avulla pyritään tarkentamaan ajatusta siitä, mitä tutkimuksessa halutaan selvittää tai mitä kerätyllä aineistolla halutaan osoittaa. Aihe ei saa olla liian laaja tutkittavaksi, mutta on myös ongelmallista määrittää, kuinka tarkkarajainen ja täsmällinen sen tulisi olla. Kvalitatiivisen tutkimuksen toteutus on yleensä joustavaa. Tutkimusongelman tulisi olla riittävän selkeä ja rajattu, jotta ulkopuolinen lukija voi ymmärtää hankkeen mielekkyyden tai tutkijan kyvykkyyden. Aihetta on kuitenkin mahdollista tarkentaa tai jopa suunnata uudestaan aineiston keruun yhteydessä. Kvantitatiivisesti painottuneen tutkimuksen monet menettelytavat taas vaativat tarkkaa aihetta ja rajattua ongelmanasettelua. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 81-82.)

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan toimeksiantajayritystä ja sitä, miten kyseisen yrittäjän ajonpanoksen korvaaminen työntekijän ajonpanoksella vaikuttaa yrityksen verotettavaan tulokseen. Tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä koskemaan muita taksirytyksiä. Työssä ei tutkita muita kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä, kuten sitä, miten yrityksen kulujen pienentäminen vaikuttaisi kannattavuuteen.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusongelman ratkaisemiseen käytetään erilaisia tutkimusmenetelmiä. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ilmiötä kokonaisvaltaisesti ja luomaan sille yleistys, teoria. Laadullinen tutkimus on kaiken tutkimuksen lähtökohta, sillä vasta ilmiön ymmärtämisen jälkeen voidaan käyttää määrällistä tutkimusta eli ilmiötä mittaavia lukuja ja niiden välisiä suhteita. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimus tapahtuu luonnollisessa ympäristössään ja aineisto kerätään asianomaisilta tutkittavilta vuorovaikutussuhteissa. Tutkimusaineisto on monilähteistä ja koostuu esimerkiksi tekstistä, dokumenteista, kuvista ja haastatteluista. Aineiston analyysi on induktiivista (selitys käytännöstä eli empiriasista) ja huomio on tutkittavien näkökulmassa, merkityksissä ja näkemyksissä. (Kananen 2010, 37; Kananen 2013, 26-27.)

Siinä missä laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään, määrällinen tutkimus pyrkii yleistämään. Määrällisen tutkimuksen lähtökohta on se, että ilmiö tunnetaan ja siitä on teoriapohjaa. Teorioita testataan käytännössä hypoteesien avulla ja tutkimusote on deduktiivinen eli suunta on teoriasta käytäntöön. Tutkijan vaikutus tutkimukseen pyritään minimoimaan ja tutkimustilanne voidaan järjestää niin, että tutkija ja tutkittava eivät ole vuorovaikutuksessa. Havaintoaineiston on tärkeää soveltaa määrälliseen, numeeriseen mittaamiseen, jotta päätelmät voidaan perustaa tilastolliseen analysointiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 140; Kananen 2013, 26.)

Case- eli tapaustutkimus on empiirinen tutkimus, jossa hyödynnetään monia tietolähteitä. Tapaustutkimus on yksi laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tiedonhankinnan strategioista. Tapaustutkimus on laajempi kuin laadullinen tutkimus ja siinä voidaan käyttää myös määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmiä. Määrällisen tutkimuksen otanta ei kuitenkaan kuulu tapaustutkimukseen. Tutkimuskohteena on usein yksi ilmiö, johon pyritään perehtymään monipuolisesti ja syvällisesti, jotta siitä voidaan antaa holistinen (kokonaisvaltainen) ja hyvä kuvaus. Saadut tutkimustulokset pätevät vain tutkitun tapauksen osalta eli niitä ei voida yleistää. (Kananen 2013, 28; Metsämuuronen 2008, 16-17.)

Tämän opinnäytetyön empiirisessä osuudessa käytettävä tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jolla pyritään kokonaisvaltaiseen yleiskuvaan taksialan yrityksen kannattavuuden osatekijöistä alan erityispiirteet huomioiden. Kvalitatiivisen tutkimuksen muodoista käytetään etnografista otetta, sillä hyödynnämme tutkimuksessa omakohtaista kokemustamme taksialan yritysten eri osa-alueista. Työssä on myös kvantitatiivisen tutkimuksen piirteitä, sillä toimeksiantajayrityksen taloudellista tilaa mitataan numeerisesti tilinpäätöstietojen perusteella. Tämä menetelmä on valittu, koska työn empiirinen osuus perustuu jo olemassa olevaan aineistoon. Tutkimusstrategiana käytetään tapaustutkimusta, sillä tutkittavana on vain yksi kohde: toimeksiantajayritys.

Työssä käytetyt tiedonkeruumenetelmät ovat erilaiset dokumentit sekä teemahaastattelu. Tutkimuksen perustana ovat yrityksen viralliset tilinpäätöstiedot eli tuloslaskelma, tase ja liitetiedot, joiden perusteella laskettuja tunnuslukuja analysoimalla saadaan yksityiskohtaista tietoa yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Tunnuslukujen laskennassa on käytetty Excel- taulukkolaskentaohjelmaa. Tunnuslukujen avulla yrityksen analysointi eri tilikausien välillä on helpompaa kuin tilinpäätöksen yksittäisiä lukuja tarkastelemalla. Toimeksiantajan haastattelun avulla saadaan tärkeää tietoa yrityksestä tunnuslukuanalyysin tueksi.

Tilinpäätösanalyysiin liittyvää kirjallisuutta on monipuolisesti saatavilla. Taksialan yrittäjän vastuut ja velvollisuudet on määritelty muun muassa tieliikenne-, taksiliikenne- ja kirjanpito-laissa. Opinnäytetyössä käytetään tiedonlähteinä alan kirjallisuutta, lakitekstejä, case-yrityksen tilinpäätös- ja kirjanpitomateriaaleja sekä toimeksiantajan haastattelua. Opinnäytetyön tiedonlähteenä on hyödynnetty myös yleistä osaamistamme taksialalta ja taloushallinnosta.

Haastattelun avulla tutkija pyrkii saamaan tietoa häntä tutkimuksellisesti kiinnostavista asioista. Tutkimushaastattelut voidaan jakaa kolmeen ryhmään sen mukaan, miten strukturoituja ja tarkasti määriteltyjä haastattelutilanteet ovat. Strukturoidussa haastattelussa eli loma-kehaastattelussa kysymysten muoto ja esittämisjärjestys on ennalta päätetty ja harkittu. Avoin haastattelu eli strukturoimaton haastattelu muistuttaa tavallista keskustelua. Haastat-

telua ei rakenneta kysymysten ja teemojen ympärille, vaan siinä annetaan tilaa haastateltavan ajatuksille, kokemuksille ja mielipiteille. Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa käsitellään ennalta suunniteltuja teemoja, mutta kysymyksille ei ole määritetty tarkkaa muotoa ja järjestystä. (Hirsjärvi ym. 2009, 208-209; Vilka 2005, 101-104.) Teemahaastattelussa oleellisinta on, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa, jolloin tutkittavien ääni saadaan kuuluviin (Hirsjärvi & Hurme 2014, 48).

Etnografinen tutkimus koostuu laadullisen tutkimuksen tiedonkeruu- ja analyysimenetelmistä. Etnografisessa tutkimuksessa aineiston tiedonkeruumenetelminä käytetään havainnointia ja teemahaastattelua sekä myös erilaisia dokumentteja. Etnografinen tutkimus pohjautuu kentällä saatuun kokemukseen, jonka avulla tutkimuskohteesta saadaan syvällisempi käsitys. (Kananen 2014, 9.)

1.4 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö koostuu teoreettisesta osasta, jossa käsitellään ilmiötä selvittäviä teorioita, sekä empiirisestä tutkimuksesta. Opinnäytetyön rakenne on esitetty kuviossa 1.

Opinnäytetyön johdantoluvussa esitellään työn aihe, käsitellään opinnäytetyön tavoitetta ja tarkoitusta, rajausta sekä tutkimuksessa käytettyjä tutkimusmenetelmiä. Tämän lisäksi määritellään työn keskeiset käsitteet ja tutustutaan tutkimusperinteisiin. Työn teoriaosuudessa perehdytään taksialaan yleisesti, toimialan erityispiirteisiin sekä talouden analysointiin liittyvään teoriaan.

Teoriaosuuden jälkeisessä empiriaosuudessa esitetään tutkimustulokset ja analysoidaan toimeksiantajayrityksen kannattavuutta ja vakavaraisuutta tilinpäätöstietoihin perustuvien tunnuslukujen avulla. Työn lopussa esitetään johtopäätökset tutkimustuloksista sekä työn yhteenvedo. Lisäksi tarkastellaan tutkimuksen luotettavuutta ja ehdotetaan jatkotutkimusaiheita.

1. Johdanto
Tutkimuksen taustat Tavoite ja rajaus Tutkimusmenetelmä Työn rakenne Keskeiset käsitteet Tutkimusperinteet
2. Taksiliikenne ja taksialan erityispiirteet
Luvanvaraisuus ja luovuttamiskielto Hintasäännöstely Tuotto- ja kustannusrakenne Investointi ja poistomenetelmät Autoverohuojennus Työvoima
3. Talouden analysointi
Tunnuslukuanalyysi Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös Trendianalyysi
4. Toimeksiantajayrityksen tilinpäätösanalyysi
Toimeksiantajan esittely Tunnuslukuanalyysi Prosenttilukumuotoiset tilinpäätökset Trendianalyysi Skenaarioanalyysit
5. Tutkimustulokset
Johtopäätökset Tutkimuksen luotettavuus Jatkotutkimusehdotukset
6. Yhteenveto

Kuvio 1: Opinnäytetyön rakenne

1.5 Keskeiset käsitteet

Taksiliikenne on ammattimaista henkilöiden kuljettamista tiellä henkilöautolla korvausta vastaan elinkeinon harjoittamisen, toimeentulon hankkimisen tai muun tulonhankkimisen tarkoituksessa. Ammattimainen henkilöiden kuljettaminen on luvanvaraista toimintaa ja edellyttää taksilupaa. Taksi on henkilöauto, jota käytetään taksiluvan nojalla. (Taksiliikennelaki, 2-4 §.)

Yksityinen elinkeinonharjoittaja on luonnollinen henkilö, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa. Suomessa yksityisenä elinkeinonharjoittajana voi toimia henkilö, jolla on asuinpaikka Euroopan talousalueella. Yksityinen elinkeinonharjoittaja toimii omissa nimissään, tekee päätökset itse ja vastaa yritystoiminnastaan henkilökohtaisesti ja koko omaisuudellaan. Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei voi maksaa palkkaa itselleen tai puolisolleen. Yksityisen elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan tulos verotetaan hänen henkilökohtaisena pääoma- ja ansiotulonaan. (Yritys-Suomi 2015a.)

Kannattavuus on jatkuvan liiketoiminnan perusedellytys. Liiketoiminnan taloudellista tulosta kuvaavaa kannattavuutta voidaan mitata absoluuttisesti tai suhteellisesti. Absoluuttista kannattavuutta mitataan liiketoiminnan tuottojen ja kulujen erotuksena eli voittona. Liiketoiminta on kannattavaa silloin, kun tuotot ovat suuremmat kuin kulut. Suhteellinen kannattavuus on voiton suhde yritykseen sijoitettuun pääomaan. (Yritystutkimus ry 2011, 60.)

Skenaario -käsitteellä on tulevaisuudentutkimuksen piirissä kaksi erilaista merkitystä. Skenaarioajattelu on näkökulma, jossa tulevaisuutta ei nähdä yhtenä valmiiksi määriteltynä toteutuvana todellisuutena vaan usean erilaisen vaihtoehtoisen tulevaisuudentilan mahdollisuutena. Tulevaisuudentutkimuksessa toinen käytetty skenaarion merkitys liittyy menetelmiin ja työkentelyyn määrällisiin tai laadullisiin menetelmiin. Määrälliset menetelmät ovat yksiselitteisempiä ja täsmällisempiä ja rajoittuneempia kuin laadulliset, jotka ovat moniselitteisempiä joustavia, kuvailevia ja laaja-alaisia tulevaisuudenkuvia vaihtoehtoisista tulevaisuuksista. (Opetushallitus 2015.)

1.6 Tutkimusperinteet

Opinnäytetyön tutkimuspohjaksi etsittiin aineistoa aikaisemmista aiheeseen liittyvistä tutkimuksista. Tilinpäätösanalyysistä on tehty runsaasti edeltäviä tutkimuksia, mutta taksialan yritykseen liittyviä vastaavanlaisia tutkimuksia ei ole julkistettu. Samaa teoreettista pohjaa voidaan kuitenkin soveltaa eri aloilla, joten niiden perusteella saatiin kuva siitä, mitä työssä tulisi käsitellä.

Taksialan opinnäytetöitä tai muita tutkimuksia on julkaistu vähän. On mahdollista, että vastaavia töitä on toteutettu, mutta ne voivat olla salaisia, ei julkaistavia. Taksialalla on vain noin 9500 yritystä koko Suomessa, joten opinnäytetyön voisi mahdollisesti yhdistää tunnettuun taksirytykseen. Yritystoimintaa sekä yrityksen identiteettiä on mahdollisesti suojeltu hakemalla työ salaiseksi.

Julkaistut taksialaa käsittelevät tutkimukset ovat enemmän yleismuotoisia, niissä ei perehdytä mihinkään tiettyyn yritykseen. Kivelä (2011) esittää taksirytyksen yritysruodon valintaa ja rahoitusta käsittelevässä opinnäytetyössään jatkotutkimusaiheeksi taksirytyksen kannattavuutta. Hindström (2014) arvioi opinnäytetyössään suomalaisen taksialan omien maksukortti-tuotteiden varoituslistatoiminnallisuuksien nykytilaa ja siihen johtaneita tekijöitä. Tavoitteena oli kehittää uusi, paremmin korttien liikkeellelaskijoiden tarpeita palveleva toimintamalli. Kurunsaari (2013) on laatinut opinnäytetyönään alustavan liiketoimintasuunnitelman potentiaaliselle taksirytyttäjälle. Työssä käsitellään yritysruodon valintaa, markkinatilannetta sekä taksirytyksen kulurakennetta. Lisäksi tutkitaan yrityksen talouden pyörittämistä ja miten yrityksen toiminta pidetään kannattavana.

2 Taksiliikenne ja taksialan erityispiirteet

Suomessa toimii noin 9 500 taksiryttäjää eli taksiliikenneluvan haltijaa. Tavallisimmin liikenneluvan haltijalla on yksi auto. Taksiautoja on noin 10 000 eli keskimäärin yksi taksi 530 asukasta kohden. Taksialan kokonaisliikevaihto on noin miljardi euroa vuodessa. Takseilla kuljetetaan vuosittain noin 50 miljoonaa matkustajaa ja ajetaan noin 830 miljoonaa kilometriä. Taksien kyydeistä 40 % on yksityishenkilöiden matkoja, 40 % yhteiskunnan tuottamia ajoja ja 20 % yritysten ajoja. Koko maan kattava taksiverkko toimii vuoden jokaisena päivänä ympäri vuorokauden. (Suomen Taksiliitto 2015a.)

Taksijärjestelmästä säädetään taksiliikennelaissa, jonka tavoitteena on turvata laadukkaiden taksiliikennepalvelujen saatavuus. Lakia sovelletaan ammattimaiseen henkilöiden kuljettamiseen tiellä henkilöautolla. Taksiliikennelain määritelmän mukaisesti ammattimainen henkilöiden kuljettaminen on elinkeinon harjoittamisen, toimeentulon hankkimisen tai muun tulonhankkimisen tarkoituksessa harjoitettua henkilöiden kuljettamista tiellä henkilöautolla korvausta vastaan. Tämä voi tapahtua päätoimisesti taikka sivutoimisesti tai muuten toisen elinkeinon ohella. (Taksiliikennelaki, 1 §, 3 §.)

2.1 Luvanvaraisuus ja taksiluvan luovuttamiskielto

Taksiliikennelain mukaan taksitoiminnan harjoittaminen Suomessa on luvanvaraista liiketoimintaa. Taksiryttäjällä tulee olla taksilupa, jonka myöntää hakemuksesta se toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka toimialueella liikenteen pääasiallinen asemapaikka on. Asemapaikka on kunta tai paikka, jolta liikennettä harjoitetaan ja jonne auto vietään ajon tai toimeksiannon päätyttyä. Taksiluvan haltija on velvollinen harjoittamaan liikennettä ensisijaisesti lupaan merkityllä asemapaikalla, vaikkakin taksilupa oikeuttaa harjoittamaan tilaus- ja ostoliikennettä Ahvenanmaata lukuun ottamatta koko maassa. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015; Taksiliikennelaki, 4-5 §.)

Taksilupa voidaan myöntää hakijalle:

- joka on oikeustoimikelpoinen;
- joka on hyvämaineinen;
- joka kykenee vastaamaan taloudellisista velvoitteistaan;
- joka on ammattitaitoinen: hakijalla on Liikenne ja turvallisuusviraston myöntämä todistus taksiliikenteen yrittäjäkokeen suorittamisesta tai hakijalla on ennestään taksilupa ja käytännön kokemusta kuljettajana toimimisesta;
- jonka taksilupaa ei ole peruutettu taksiliikennelain 22 § 2 momentin nojalla viimeksi kuluneen vuoden aikana. (Taksiliikennelaki, 6 §.)

Taksilupa on voimassa toistaiseksi ja se myönnetään henkilöautolle tai esteettömyyttä koskevat vaatimukset täyttävälle henkilöautolle, eli invataksille. Paikallisen ELY-keskuksen on säännöllisesti, kuitenkin vähintään vuosittain tarkastettava, että taksiluvan haltija edelleen täyttää taksiliikennelaissa säädetyt luvan myöntämisen edellytykset, ja että taksiluvan haltija harjoittaa liikennettä luvan mukaisesti. Muussa tapauksessa ELY-keskuksen on peruutettava taksilupa määräajaksi tai kokonaan. (Elinkeino- liikenne ja ympäristökeskus 2015; Taksiliikennelaki, 10 §, 21-22 §.)

ELY-keskuksen tehtävänä on seurata taksin kysynnän ja tarjonnan muutoksia ja toimialan kannattavuuden kehitystä toimialueellaan. Myös kuluttajien palautetta taksin saatavuudesta ja laadusta sekä taksien riittävyttä elinkeinoelämän ja kuntien kuljetustarpeiden kannalta on seurattava. Vuosittaiset kuntakohtaiset taksilupien enimmäismäärät tulee vahvistaa sellaiselle tasolle, että ne eivät rajoita taksipalvelujen saatavuutta vilkkaankaan kysynnän aikana eivätkä heikennä palvelujen laatua. (Elinkeino- liikenne ja ympäristökeskus 2015; Taksiliikennelaki, 19-20 §.)

Taksiluvan myyminen tai muuten luovuttaminen toisen käytettäväksi on kielletty taksiliikennelaissa. Mikäli taksilupa on luovutettu oikeushenkilölle ja yritys, jonka nimissä taksilupa on, myydään tai luovutetaan, oikeushenkilön on liikennettä jatkaakseen haettava uutta taksilupaa kuuden kuukauden kuluessa luovutuksesta. Jos oikeushenkilö eli yritys, jonka nimissä on taksilupa, luovutetaan siinä määrävässä asemassa olevan henkilön perintöoikeuden omaavalle lähisukulaiselle vastikkeetta, ei lupahakemukseen sovelleta etusijajärjestystä määrittelevää taksiliikennelain 10 a §:ää luvan uusimisen yhteydessä. (Taksiliikennelaki, 11 §.)

Taksiluvan haltijan kuollessa kuolinpesä saa jatkaa liikennettä enintään 18 kuukauden ajan kuolinpäivästä, mikäli kolmen kuukauden kuluessa kuolinpäivästä ilmoitetaan lupaviranomaisen hyväksyttäväksi taksiluvan velvollisuuksista vastaavan vaatimukset täyttävä henkilö. Mikäli taksiluvan haltija asetetaan konkurssiin, konkurssipesällä on halutessaan oikeus liikenteen jatkamiseen enintään kolmen kuukauden ajan konkurssin alkamisesta. (Taksiliikennelaki, 23 §.)

Luvanvaraiseen henkilötilausliikenteeseen käytettävän henkilöauton tunnusvalaisin, myöhemmin käytetty myös sanaa taksivalaisin (kuva 1), on poistettava tai peitettävä, kun ajoneuvoa käytetään liikenteessä muussa tarkoituksessa. Tunnusvalaisimen saa poistaa niin sanotun sopimusajon yhteydessä, eli kun autoa käytetään tietyn toimeksiantajan ajossa tämän kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Tällöin sopimus on pidettävä ajossa mukana. Tunnuksen ollessa poistettuna ajoneuvoa ei pidetä tieliikenneasetuksen säännöksiä sovellettaessa taksina. Koululaiskuljetusten yhteydessä valaisimen päälle saa asentaa koulukyytiä osoittavan kuvun.

(Asetus ajoneuvojen käytöstä tiellä, 50 §.) Taksivalaisimen tulee olla kooltaan noin 115 mm korkuinen ja 300 mm levyinen, ja sen tulee näyttää keltaista valoa kaikkiin suuntiin. Valaisimeen on merkittävä eteen tai eteen ja taakse mustin kirjaimin ”TAXI” tai ”TAKSI”. Lisäksi valaisimeen saa merkitä mustin merkein taksin järjestysnumeron ja ryhmänumeroa osoittavan tunnuksen sekä asemapaikan. Valaisimeen on sallittua asentaa laite, jolla valaisimen saa vilkkumaan hätätilanteessa. Valaisin tulee sijoittaa auton katolle joko keskelle ajoneuvoa tai ajoneuvon vasemmalle puolelle. (Liikenne- ja viestintäministeriön asetus autojen ja perävau-
nujen rakenteesta ja varusteista, 25 §.)

Pääkaupunkiseudulla ja isoimmissa kunnissa kaikissa alueiden ajonvälitysjärjestelmiin kuuluvissa autoissa on järjestysnumero, ryhmänumero sekä kaupunki merkittynä taksikupuun mustin kirjaimin tai numeroin. Yleisesti on nähtävissä, että taksikupuun on merkittynä vähintään paikkakunta. Paikkakunta voi olla merkitty kummalla tahansa kotimaisella kielellä.

Kuva 1: Taksivalaisin. Järjestysluku on poistettu kuvasta.

2.2 Hinnoittelu

Taksiliikenne on kuluttajille suunnattuna hintasäännöstelty. Taksiliikenteen hintojen sääntely koskee kuluttajilta perittäviä enimmäishintoja, jotka säädetään vuosittain viimeistään 30. kesäkuuta annettavalla valtioneuvoksen asetuksella. Enimmäishinta koostuu perusmaksusta, ajomatkamaksusta ja odotusmaksusta. Lisämaksuina voidaan periä ennakkotilausmaksu, avustamis-, lentokenttä- ja tavarankuljetuslisä. Hinnat ovat lainmukaisesti kustannussuuntautuneita ja kustannustason muutoksia tarkastellaan taksiliikenteen kustannusindeksin perusteella. (Taksiliikennelaki, 16 §.)

Henkilökuljetusten arvonlisäverokanta on 10 %. Tavarankuljetusten, joissa mukana ei ole matkustajaa, arvonlisäverokanta on 24 %. Arvonlisäverovelvollisuus syntyy, kun tilikauden liikevaihto ylittää 8500 €. (Verohallinto 2015a.) Kaikki tässä kappaleessa mainitut hinnat sisältävät 10 %:n arvonlisäveron. Valtioneuvoston asetuksessa taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista mainitut hinnat ovat arvonlisäverottomia.

Perusmaksu on arkipäivinä klo 6:00 - 20:00 ja lauantaina ja kirkollisten juhlapäivien, vapunpäivän ja itsenäisyyspäivän aattona klo 6:00 - 16:00 enintään 5,90 €. Muina aikoina ja sunnuntain ollessa aattopäivä perusmaksu on enintään 9,00 €. (Valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista 2014, 3 §.)

Perusmaksun soveltamisalue on asemapaikan taksiluvan haltijoiden enemmistön määrittelemä. Asemapaikka on autoilijoita sitova ja ulottuu 2,5 kilometrin säteisenä ympyränä taksiaseman tai auton päivystyspaikan ympärillä. Asiakkaan tilatessa auton perusmaksun soveltamisalueen ulkopuolelle, taksamittari käynnistetään taksaluokkaa I vastaavasti soveltamisalueen rajalla noutopaikkaan saakka. Mikäli asiakkaan kuljetus suuntautuu takaisin samaa reittiä noudattaen auton perusmaksun soveltamisalueelle tai sen kautta eteenpäin, mittarin tulee olla asennossa, josta maksua ei kerry, aina perusmaksun soveltamisrajalle saakka. Mikäli asiakas nousee autoon perusmaksun soveltamisalueella ja matkustaa soveltamisalueen ulkopuolelle ja sieltä takaisin samaa reittiä perusmaksun soveltamisalueelle, pidetään taksamittari ajomatkamaksulla soveltamisalueen ulkopuolella vain yhdensuuntaisella matkalla. (Valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista 2014, 9 §, 11 §.)

Ajomatkamaksu määräytyy ajomatkan pituuden ja matkustajien henkilölukumäärän perusteella. Kaksi alle 12-vuotiasta lasta luetaan yhdeksi henkilöksi. Ajomatkamaksun neljä taksaluokkaa ovat nähtävissä taulukossa 1.

Ajomatkamaksut		
Taksaluokka I:	(1-2 henkilöä)	1,55 €/km
Taksaluokka II:	(3-4 henkilöä)	1,87 €/km
Taksaluokka III:	(5-6 henkilöä)	2,02 €/km
Taksaluokka IV:	(yli 6 henkilöä)	2,18 €/km

Taulukko 1: Ajomatkamaksut (Valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista 2014, 4 §)

Odotusmaksun suuruus on enintään 44,60 € tunnilta. Odotusmaksun saa periä ajomatkamaksun sijasta, mikäli odotusmaksu tulee ajomatkamaksua korkeammaksi esimerkiksi liikenteen ruuhkautumisen takia tai mikäli asiakasta odotetaan tilauspaikalla hänen myöhästyttyään tai poistuttuaan autosta muualla kuljetuksen aikana. (Valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista 2014, 5 §.)

Lisämaksujen, jotka kuljetuksesta saadaan periä, enimmäismäärät ovat:

- 1) Ennakkotilausmaksu 7,10 €, kun ajoneuvo on tilattu vähintään 30 minuuttia ennen asiakkaan ilmoittamaa lähtöaikaa. Ennakkolisää ei kuitenkaan saa periä sosiaalihuollon, vammaisuuden, sairastakuutuslain tai kansaneläkelaitoksen perusteella järjestettävistä palveluista.
- 2) Lentokenttälisä 2,30 €, jos taksi joutuu maksamaan taksiliikenteen ohjauksesta maksun päästykseen lentokentällä matkustajaterminaalien alueelle noutamaan asiakasta.
- 3) Avustamislisä
 - a) 15,70 €, jos asiakas tarvitsee avustamista noutokohteesta autoon tai kuljetuksen päättyessä autosta sisätilaan ja kuljettaminen edellyttää esteettömyyden vaatimukset täyttävää ajoneuvoa
 - b) 31,40 €, jos a-kohdassa mainitun lisäksi asiakasta vedetään portaissa käsivoimin tai erityisen CE -merkityn porraskiipijän avulla
 - c) 29,20 €, jos kuljetus edellyttää paritaksin käyttöä ja asiakasta avustetaan paareilla.
- 4) Tavarankuljetuslisä 2,80 € isokokoisten esineiden ja kotieläimien kuljettamisesta.

(Valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista 2014, 6 §.)

Taksimatkan hinta määräytyy taksamittaria käyttäen, mikäli asiakkaan kanssa ei ole sovittu säädettyjä enimmäishintoja alemmasta korvauksesta. Taksamittarin asentamisessa ja sinetöimisessä on noudatettava Liikenne- ja viestintäministeriön autojen ja perävaunujen rakenteesta annetun asetuksen (17 §) säännöksiä. Taksamittari ja taksamittarin sinetöinti on nähtävissä kuvassa 2. Kuljettajan tulee tarkastaa ennen työvuoron aloittamista, että sinetöinti on

ehjä. Jos taksamittari on epäkunnossa tai sen sinetöinti on murrettu, matkan enimmäishinta lasketaan perusmaksun ja ajomatkan pituuden mukaan. (Valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista 2014, 6 §.)

Kuva 2: Taksamittari, josta sinetti on ympyröity

Henkilökuljetusten lisäksi taksiluvan nojalla harjoitettavassa tilausliikenteessä saa kuljettaa alle 100 kilogramman tavaralähetystä. Tavarankuljetusten, joissa mukana ei ole matkustajaa, taksaa ei ole säädelty. Ne ovat taksien vapaasti hinnoiteltavissa. (Suomen Taksiliitto 2015b; Taksiliikennelaki, 18 §.)

2.3 Tuotot

Kaikki elinkeinotoiminnassa rahana tai rahanarvoisena etuutena saadut tulot ovat elinkeinotoiminnan veronalaisia tuottoja (Verohallinto 2015b). Merkittävin osa yrityksen tuotoista syntyy sen varsinaisesta toiminnasta, tavaroiden tai palvelujen myynnistä. Kirjanpitolain mukaan yrityksen liikevaihto koostuu näistä myyntituotoista, joista on vähennetty arvonlisävero ja muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot sekä annetut alennukset. (Eklund & Kekkonen 2011, 23; Yritystutkimus 2011, 17.)

Varsinaisen toiminnan myyntituottojen lisäksi yrityksellä saattaa olla muitakin tuottoja. Niin kutsuttuja liiketoiminnan muita tuottoja ovat esimerkiksi käyttöomaisuuden myyntivoitot tai vuokratuotot muuta kuin vuokraustoimintaa pääasiallisena liiketoimintana harjoittavalla yrityksellä. Yritys voi saada myös rahoitustuottoja, jotka kertyvät tavallisesti korkoina ja osinkoina. Satunnaisia tuottoja ovat tavanomaisesta poikkeavat ja kertaluonteiset erät, kuten liiketoimintakokonaisuuden myyntivoitto tai vahingonkorvaus. (Eklund & Kekkonen 2011, 24-25.)

Taksiyrityksen varsinaista toimintaa ovat kuljetuspalvelut ja sen tulot kertyvät pääasiallisesti henkilökuljetuksista. Yrityksille myytävää sopimusajoliikennettä ja erillisiä tilaussopimuksia tai tavarankuljetuksia lukuun ottamatta taksiyrittäjä ei voi vaikuttaa kuljetussuoritteiden hinnoitteluun. Kuluttajilta perittävät henkilökuljetusten enimmäishinnat on hintasäännöstelty valtioneuvoston asetuksella (Taksiliikennelaki, 16 §).

2.4 Kustannukset

Kustannukset aiheutuvat yritystoiminnan ylläpitämiseksi tarvittavien tuotannontekijöiden, kuten toimitilat, henkilöstö, koneet ja laitteet sekä materiaalit ja tavarat, käytöstä. Kustannukset voidaan jakaa muuttuviin ja kiinteisiin. Muuttuvat kustannukset kasvavat tai vähenevät toiminnan volyymin mukaan ja niitä ovat esimerkiksi aine- ja tarvikekustannukset sekä provisiopalkat henkilösivukuluineen. Kiinteät kustannukset eivät vaihtele toiminnan volyymin mukaan eli ne pysyvät samoina valmistus- tai myyntimääristä riippumatta. Tyypillisiä kiinteitä kustannuksia ovat esimerkiksi toimitilojen ylläpito, markkinoinnin ja hallinnon kustannukset, rahoituskustannukset ja poistot. (Eklund & Kekkonen 2011, 42-43.)

Taksiyrityksen muuttuvat kustannukset muodostuvat esimerkiksi seuraavista:

- Provisiopohjaiset palkat ja henkilösivukulut
- Poltto- ja voiteluaineet
- Huollot ja korjaukset
- Renkaat

- Varaosat ja tarvikkeet
- Muut oheistarvikkeet, kuten kuittirullat ja ajopäiväkirjat

Taksiyrityksen kiinteisiin kustannuksiin kuuluvat muun muassa:

- Pääomakustannukset (poistot + korot)
- Tunti-/kuukausipalkat henkilösivukuluineen
- Vakuutusmaksut
- Dieservero
- Taksiliikennelupamaksut
- Taksiasemamaksut
- Ajonvälitysjärjestelmäkulut (kyydinvälitysmaksu/ dataliikennemaksu/ puomimaksut)
- Ajoneuvon ylläpitokustannukset, kuten säilytyspaikan kustannukset ja ajoneuvon pesut
- Teostomaksut
- Muut yrityskohtaiset kiinteät kustannukset kuten sähkö, taloushallinto, markkinointi, puhelin- ja tietohallintokulut

2.5 Ajoneuvon investointi ja poistot

Auton investointia suunniteltaessa tulee ottaa huomioon sidotun pääoman kustannukset eli onko auto rahoitettu lainarahalla ja mitkä ovat lainan todelliset kustannukset. Optimaalista investoinnin määrää tulee tarkastella niin, että ajoneuvon tulee kuolettaa lainasta aiheutuneet kustannukset ja lainattu raha sen ylläpitoaikana.

Ajoneuvoa valittaessa tulee taloudellisesta näkökulmasta laskea investoinnin tuotto-odotuksen ja arvon alentumisen vaikutus, joiden pohjalta ostopäätöksestä saadaan yritykselle optimaalinen. Optimaalisen valinnan kautta ajoneuvoon sidottu pääoma kuoletetaan siinä ajassa, kun auto on käytössä. Käyttöikään vaikuttavat muuttuvat yrityskohtaiset tekijät, joita ovat muun muassa ajatut kilometrit ja sidotun pääoman kustannukset.

Ammattiajoneuvon hinta laskee radikaalisti kilometrien kertyessä. Esimerkiksi kaksi vuotta vanhan Volkswagen Passatin hinta laskee noin 20000 € kahden vuoden kuluessa, kun sille on kertynyt 360000 ajokilometriä. Samainen kilometrimäärä kolme vuotta vanhalle autolle ei kuitenkaan laske auton arvoa samassa suhteessa. Autojen arvonlisäverottomat ostohinnat takseille vaihtelevat noin 30000-50000 euron välillä. Mikäli auton vaihtaa ennen kolmen vuoden ikää, tulee maksettavaksi autoverohyvityksestä jäännös, jonka yrittäjä joutuu palauttamaan verottajalle.

Päätöksentekokirjallisuudessa on suurimman mahdollisen voiton saavuttamista rajoittavaa hankaluutta kuvattu muun muassa kahdella tavalla. Näistä ensimmäinen on niin sanottu ”morsiamen ongelma” (fiancée problem). Morsiamen ongelma -nimityksellä kuvataan tilannetta, joka muistuttaa investointipäätöksen teon vaikeutta. Morsian näkee sulhasvaihtoehdot mieluummin kiinnostavien ehdokkaiden jonona kuin rintamana. Toisessa kuvauksessa mukavuuden ja tuottavuuden rajaehtoja on lähestytty koulutusnäkökulmasta. Esimerkiksi toisinaan on nykyarvolaskelmien mukaisesti kyetty laskemaan, että lyhemmän koulutuksen omaava voi ansaita elämänsä aikana enemmän kuin korkeakoulutuksen omaava. Kuitenkin korkeamman koulutuksen omaava voi vaikuttaa enemmän työympäristöön, työn sisältöön ja mielekkyyteen. Nämä reunaehdot vaikuttavat investointipäätöksiä tehdessä valintaan työnteon mukavuuden ja investoinnin tuottavuuden välillä. (Leppiniemi 2009, 29.)

Yrittäjän valitessa yritykselleen taksiautoa valintaan vaikuttavat kriteerit eivät pohjautu usein niinkään kannattavuuslaskelmiin, vaan työkoneen valitsemiseen vaikuttavat vahvasti mieltymykset, turvallisuus, mukavuudenhalu ja työn tekemisen mielekkyys. Taloudellisten laskelmien lisäksi on tärkeää huomioida nämä yksilölliset reunaehdot, sillä mikäli työympäristö ei miellytä, vaikuttaa se tuloksen syntymiseen työnteon mielekkyyden kautta. Taksiauton valinnassa on otettava huomioon lisäksi ergonomia, sillä huonon ajoasennon myötä saattaa ilmentyä muun muassa selkäongelmia.

Investointi koneisiin, kalustoon tai ammattiajoneuvoon aktivoidaan kirjanpidossa taseeseen, eli kulu kirjataan useammalle tilikaudelle jaksotettavaksi kuluksi. Pysyviä vastaavia taseessa ovat erät, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa useana tilikautena. Ammattiajoneuvo kirjataan taseen pysyviin vastaaviin ja se arvostetaan hankintamenoon (taulukko 2), johon luetaan hyödykkeen hankinnasta aiheutuneet kulut. Taseeseen aktivoidun aineellisen omaisuuden hankintameno kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaisina poistoina kuluksi. Suunnitelman mukaisilla poistoilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin kuuluvien hankintamenojen kirjaamista kuluksi järjestelmällisesti niiden taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Verohallinnon syventävien vero-ohjeiden mukaisesti irtaimen käyttöomaisuuden luovutus tuloutetaan tällä tavoin epäsuorasti poistojen kautta. Jäännösarvo on arvioitu rahamäärä, jonka kirjanpitovelvollinen saisi hyödykkeen luovuttamisesta sen taloudellisen vaikutusajan päättyessä. Menojäännöstä pienennetään ensin myyntihinnan verran, ja myös luovutuksesta johtuvat menot vähennetään jäännösarvosta luovutuksen yhteydessä. Myyntitappio vähennetään verotuksessa epäsuorasti suurempien poistojen kautta tilikauden aikana ja myyntivoitto tuloutetaan pienempien poistojen kautta kirjaamalla voitto poistoeron kautta ja jättämällä tappio pysyviin vastaaviin. Myyntivoitto ei ole veronalaista tuloa, eikä myyntitappio vähennyskelpoista kulu poistojen kautta tuloutettaessa. (Kirjanpitolautakunta 2007; Verohallinto 2013.)

Ostohinta	36 855 €
Toimituskulut	484 €
Alennus	- 2 595 €
Lisävarusteet	2 306 €
-Taksikupu	
-Taksikuvun johtosarja	
-Tekniikkapaketti	
-Kaukalomatot jne	
Esimerkin ajoneuvovero	10 470 €
Ajoneuvoveron alennus (2014)	- 9 600 €
Ajoneuvo yhteensä	37 920 €
Alv-erittely	
Veron peruste	37 050 €
Ajoneuvo yht. - autovero	
Alv 24 %	8 892 €
Välisumma	45 942 €
+ autoveron osuus	870 €
Yhteensä	46 812 €
Ostokuukauden vähennettävä alv	
Kausiveroilmoituksessa vähennettävä alv	8 892 €
Tase	
Hankintameno	37 920 €

Taulukko 2: Taksiajoneuvon arvostaminen hankintameno

Taulukossa kolme on esitelty edellä mainitussa epäsuorassa tulouttamisessa käytetyt kirjanpitotilit. Poistoeroa syntyy, kun verotuksessa suurin sallittu vähennys on suurempi kuin kirjanpidossa vähennetty suunnitelman mukainen poisto. Tällaisissa tilanteissa suunnitelman mukaisen ja verotuksessa suurimman mahdollisen poiston välinen erotus kirjataan poistoerotilille. Myynnin yhteydessä taseen pysyvistä eristä vähennetään jäljellä oleva menojäännös. Koneen ja kaluston epäsuorassa tulouttamisessa voitto kirjataan myynnin yhteydessä poistoeron lisäyksenä poistoerotilille ja se on tuloslaskelmassa negatiivinen erä, joka pienentää yhtiön kirjanpidollista tulosta. Vastaavasti myyntitappio kirjataan poistoeron vähennyksenä, joka on positiivinen erä tuloslaskelmassa. Poistoeroa voi vähentää vain aiemmin taseeseen kertyneen määrän verran. Myyntitappio ilmoitetaan veroilmoituksella kohdassa muut vähennyskelvottomat kulut. (Verohallinto 2013.)

TASE		TASE	
Vastaavaa		Vastattavaa	
Pysyvät vastaavat		Tilinpäätössiirtojen kertymä	
Aineelliset hyödykkeet		Poistoero	+/-
Koneet ja kalusto (menojäännös 25 %)			
Ammattiajoneuvot (25 %, 20 %, 20 %, 15 %)			
TULOSLASKELMA			
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot			
...			
Tilinpäätössiirrot			
Poistoeron muutos			+/-

Taulukko 3: Koneiden ja kaluston epäsuorassa tulouttamisessa käytetyt kirjanpitotilit

Pienet kirjanpitovelvolliset, joiden liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on alle 7 300 000 euroa, taseen loppusumma alle 3 650 000 euroa tai palveluksessa on keskimäärin alle 50 henkilöä, voivat tulouttaa irtaimen käyttöomaisuuden luovutuksen epäsuorasti samalla tavoin kuin verotuksessa ilman poistoeroa. Verotuksessa tuloutus jaksotetaan elinkeinoverolain (EVL) mukaisiin maksimipoistomääriin. Kun suunnitelman mukaiset poistot ovat olleet EVL:n mukaiset maksimipoistomäärät, ei poistoeroa ole syntynyt. Tällöin luovutuksen yhteydessä menojäännöksestä poistetaan ensin myyntihinnan määrä, ja mahdollinen myyntivoitto ilmoitetaan veroilmoituksella kohdassa tuloslaskelman muut verottomat tuotot, ja vastaavasti myyntitappio ilmoitetaan kohdassa muut vähennyskelvottomat kulut. Kirjanpidossa käytetyt tilit on esitetty taulukossa 4. (Kirjanpitolautakunta 2007; Verohallinto 2013.) Tämä tarkoittaa siis, että suuret yhtiöt joutuvat arvioimaan mahdollisen jäännösarvon. Mikäli jäännösarvo on eri kuin myyntiarvo tuloutetaan voitto/ tappio poistoeron kautta.

TASE	
Vastaavaa	
Pysyvät vastaavat	
Aineelliset hyödykkeet	
Koneet ja kalusto (menojäännös 25 %)	
Ammattiajoneuvot (25 %, 20 %, 20 %, 15 %)	
TULOSLASKELMA	
Liiketoiminnan muut tuotot	
Muut verottomat tuotot	+
....	
Poistot ja arvonalentumiset	
Suunnitelman mukaiset poistot	
Liiketoiminnan muut kulut	
Muut vähennyskelvottomat kulut	-
.....	

Taulukko 4: Kirjanpidossa käytetyt tilit, kun suunnitelman mukaiset poistot ovat olleet EVL:n maksimipoistot

Mikäli kaikki koneet ja koko kalusto myydään, mutta menojäännöstä jää jäljelle, on menojäännöksen ja luovutushinnan erotus kaluston myynnin yhteydessä vähennyskelpoista kuluja tai verotettavaa tuloa. Tai mikäli luovutushinta ylittää taseessa aktivoitujen koneiden ja kaluston menojäännösarvon, on myyntivoitto verotettavaa tuloa ja myyntitappio vähennyskelpoista kuluja. Tämän kaltaisessa tilanteessa myyntivoitto kirjataan tuloslaskelmaan kohtaan liiketoiminnan muut tuotot. Kirjanpidossa käytettävät tilit on esitetty taulukossa 5. Myyntivoitto on verotettavaa tuloa, mikäli myyntihinta on suurempi kuin verotuksessa jäljellä oleva menojäännöksen osuus. Myyntivoitto on verotettavaa myös mikäli kaikki koneet ja kaikki kalusto myydään. Kirjanpitolain mukaan luovutushinnan ja hankintamenosta jäljellä olevan poistamattoman osuuden erotus eli luovutusvoitto tai - tappio tuloutetaan myyntivuoden tuotoksi tai kuluksi. Pienet kirjanpitovelvolliset voivat tulouttaa luovutuksen epäsuorasti samalla tavoin kuin verotuksessa poistojen kautta tulouttaessa. Pienet kirjanpitovelvolliset saavat käsitellä koneiden ja kaluston myynnit kirjanpidossa ELV:ssa noudatettavan epäsuoran tuloutuksen kautta ilman välitöntä tulosvaikutusta. (Kirjanpitolautakunta 2007; Verohallinto 2013.)

TASE	
Vastaavaa	
Pysyvät vastaavat	
Aineelliset hyödykkeet	
Koneet ja kalusto (menojäännös 25 %)	
Ammattijoneuvot (25 %, 20 %, 20 %, 15 %)	
TULOSLASKELMA	
Liiketoiminnan muut tuotot	
Koneiden ja kaluston myyntivoitto	+
....	
Poistot ja arvonalentumiset	
Suunnitelman mukaiset poistot	
Liiketoiminnan muut kulut	
Koneiden ja kaluston myyntitappio	-
.....	

Taulukko 5: Kirjanpidossa käytettävät tilit, kun menojäännös on pienempi kuin myyntihinta tai kaikki koneet ja kalusto myydään

Laki elinkeinotulon verottamisesta (EVL) määrittelee verotuksessa hyväksyttävät enimmäispoistot. Koneiden ja kaluston verovuoden poiston enimmäismäärä on 25 % menojäännöksestä tai hankintavuonna hankintamenosta. Menojäännös tarkoittaa irtaimen käyttöomaisuuden poistamattomia hankintamenoja. EVL:n 30 §:ssä säädetystä poiketen verovelvollinen voi käyttää ammattimaisessa liikenteessä käytettävään ajoneuvoon EVL:n 33 §:n 3. momentissa mainittua poistomenetelmää, jolloin ajoneuvon hankintamenosta poistetaan käyttöönottovuonna enintään 25 %, kahtena seuraavana vuotena enintään 20 % ja sen jälkeisinä verovuosina enintään 15 %. (Laki elinkeinotulon verottamisesta 30 §, 33 §.)

Taksiautoilija voi näin ollen valita, kumman edellä mainitun menetelmän mukaisesti tekee poistosuunnitelmansa. Pienyrittäjänä voi lisäksi toteuttaa poistosuunnitelmansa epäsuorasti samalla tavalla kuin verotuksessa, niin ettei poistoeroa synny. Taulukossa 6 on kuvattu näiden kahden poistotavan vaikutusta taseeseen aktivoitun auton jäännösarvoon.

Vuosi	Hankinta €	poisto %	Suurin sallittu poisto EVL 33 §		Menojäännöspoisto 25 % EVL 30 §	
2015	38000	25 %	9 500 €	28 500 €	9 500 €	28 500 €
2016		20 %	7 600 €	20 900 €	7 125 €	21 375 €
2017		20 %	7 600 €	13 300 €	5 343 €	16 031 €
2018		15 %	5 700 €	7 600 €	4 007 €	12 023 €
2019		15 %	5 700 €	1 900 €	3 005 €	9 017 €

Taksialalla suurimman sallitun poiston saa tehdä menojäännöksen sijaan hankintahinnasta.

Taulukko 6: Taksiauton poistomenetelmät

2.6 Autoverohuojennus

Taksiliikenteeseen ostetusta uudesta ajoneuvosta saa ensirekisteröinnin yhteydessä autoverohuojennuksen autoverolain 28 §:n mukaisesti. Taksiliikenteeseen ostetusta autosta saa enintään 4800 €:n alennuksen autoverosta, kun ajoneuvo rekisteröidään taksiliikennelain tarkoittamaan liikennelupaa edellyttävään tilausliikenteeseen. Jos taksi on esteetön tai se on varustettu koulukuljetuskäyttöön hyväksytyillä lisäturvavöillä ja siinä on kuljettajan istuimen lisäksi vähintään seitsemän istuinpaikkaa, alennuksen enimmäismäärä on 15000 €. Veron alennusta pienennetään jokaista täyttä tai alkavaa kalenterikuukautta kohden, jonka ajoneuvo on ollut

muualla kuin Suomessa käytössä ennen sen rekisteröintiä Suomeen taksiliikennekäyttöön. (Autoverolaki, 28 §.)

Laki autoverolain muuttamisesta astui voimaan 1.1.2015. Lakimuutoksen myötä autoverohuojennus puolittui 1.3.2015 lähtien ns. tavallisten taksien osalta. 28.2.2015 mennessä hankittujen taksiautojen verohuojennuksen suuruus oli 9600 €. Erikoisvarusteltujen esteettömien tilataksien, koulukuljetustaksien ja invataksien autoverotuet säilyivät pääosin ennallaan. (Autoverolaki 28 §; Laki autoverolain muuttamisesta, 66 §.)

Autoveroalennus voidaan myöntää yhtä liikennelupaa kohden vain yhdelle ajoneuvolle samanaikaisesti. Mikäli ajoneuvo poistetaan ammattimaisesta käytöstä tai ajoneuvo luovutetaan toiselle liikenneluvan haltijalle, joka käyttää ajoneuvoa ammattimaiseen liikenteeseen, liikenneluvan haltijalle voidaan myöntää autoveroalennus uudelleen. (Autoverolaki 29 §.)

Liikenneluvan haltija voidaan lyhytaikaisesti merkitä ajoneuvorekisteriin liikennelupaa kohden useamman kuin yhden luvanvaraisen auton omistajaksi tai haltijaksi, jos tämä on auton huollon tai korjauksen vuoksi tarpeen. Enimmäisaika tälle on 60 päivää kuuden kuukauden aikana, yhdessä tai useammassa jaksossa. Enimmäisajan ylittyessä liikenneluvan haltija menettää kuoleutumatta olevan osan saamastaan autoveroalennuksesta. Autoilijan omistuksessa tai pysyvässä hallinnassa olevan vara-auton käyttämisestä on aina tehtävä ilmoitus Liikenteen turvallisuusvirasto Trafiin, muutoin Liikenteenturvallisuus virasto Trafi voi maksuunpanna varsinaisen auton autoveron alennuksesta kuoleutumatta olevan osan. (Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi 2015a.)

Ajoneuvo, joka ei enää täytä veroalennuksen ehtoja, verotetaan uudelleen niiden perusteiden mukaan, joita olisi sovellettava lajiltaan samanlaiseen käytettyyn ajoneuvoon verovelvollisuuden syntymisen ajankohtana. Autosta, jonka veroa on alennettu autoverolain 28 §:n nojalla, maksuunpantavaa veroa alennetaan yhdellä kolmaskymmeneskuudesosalla jokaista rekisterissä oloajan täyttä kuukautta kohti. Invataksin verosta vähennetään yksi neljäskymmeneskahdeksasosa kutakin täyttä kuukautta kohden. (Autoverolaki 48 §.)

Edellä mainittu autoverolain mukainen autoveron alennus kuoleutuu kolmessa vuodessa. Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi maksuunpanee auton ammattiajorekisteristä poiston yhteydessä jäljellä olevan osan autoveron alennuksen määrästä, mikäli auton käyttötarkoitus muuttuu ennen kuin kolme vuotta on kulunut ajoneuvon rekisteröinnistä. Mikäli autoveron alennusta myönnettäessä on alennuksen määrässä huomioitu auton rekisterissä oloaika muualla kuin Suomessa, lasketaan tämä aika hyväksi autoveroa takaisin perittäessä. (Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi 2015a.)

Autoveroa ei poikkeuksellisesti maksuunpanna, vaan vastuu kuoleutumatta olevasta autoveron alennuksesta siirtyy auton uudelle omistajalle, jos ajoneuvo siirtyy toiselle luvanvaraisen henkilötalousliikenteen harjoittajalle kuukauden kuluessa siitä, kun edellinen omistaja on lakannut käyttämästä autoa liikennelupansa mukaiseen liikenteeseen. Autoveroa ei maksuunpanna myöskään silloin, kun auto poistetaan rekisteristä vaurioituneena kuukauden kuluessa siitä, kun sitä on lakattu käyttämästä taksiliikenteessä. Jos ajoneuvo uudelleen rekisteröidään muuhun kuin luvanvaraiseen taksiliikenteeseen, autovero maksuunpannaan edelliselle omistajalle. (Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi 2015a.)

Lähtökohtaisesti auto on poistettava rekisteristä, jos se on poissa taksiliikenteestä yhtäjaksoisesti yli 30 päivää. Muutoin siitä maksuunpannaan kuoleutumatta oleva osa autoverosta. Taksiluvan haltija saa kuitenkin toimivaltaisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen suositumuksella keskeyttää liikenteen harjoittamisen enintään kolmeksi kuukaudeksi tai perustelusta syystä kolmea kuukautta pidemmäksi ajaksi, jos hänen sairautensa estää häntä toimimasta taksinkuljettajana ja jos muita kuljettajia ei ole saatavilla. Tällaisessa tapauksessa autoa ei tarvitse poistaa rekisteristä, jos sitä keskeytyksen jälkeen taas käytetään auton omistajan liikenneluvan mukaiseen liikenteeseen. Keskeytyksen aikana autoa ei saa käyttää liikenteessä lukuun ottamatta huoltoon, korjaukseen, katsastukseen tai muuhun vastaavaan syyhyn perustuvia ajoja. (Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi 2015a.)

2.7 Työvoimaa koskevat erityispiirteet

Taksinkuljettajan on oltava tehtävään sopiva. Häneltä vaaditaan kuljetettavan ajoneuvon ajo-oikeus ja tehtävän edellyttämä ammattitaito, jonka saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi kuljettajan on suoritettava taksinkuljettajan koulutus ja koe sekä laissa tarkoitettu jatkokoulutus. Taksinkuljettajan ajoluvan myöntää poliisi sillä edellytyksellä, että:

- hakijalla on Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa (EU-valtio) tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa (ETA-valtio) saatu auton kuljettamiseen oikeuttava B-luokan ajo-oikeus, joka on ollut hakijalla vähintään yhden vuoden ajan;
- hakija ei ole ajokiellossa tai väliaikaisessa ajokiellossa;
- hakija täyttää säädetyt ryhmän 2 ajokorttilupaa koskevat terveysvaatimukset ja hänellä on muutenkin oltava sellainen toimintakyky, joka on tarpeen matkustajien turvallisuuden ylläpitämiseksi ja heidän avustamiseksi;
- hakija on suorittanut hyväksytysti taksinkuljettajan koulutuksen ja kokeen;
- hakijalla on auton asemapaikkaa vastaava paikallistuntemus;
- hakija on muutenkin henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva taksinkuljettajaksi.

(Laki taksinkuljettajien ammattipätevyydestä, 2-4 §; Suomen Poliisi 2015.)

Kuljettajan ajolupa myönnetään viideksi vuodeksi, 68 vuotta täyttäneelle hakijalle kahdeksi vuodeksi. Luvan voi uusida suorittamalla laissa määritellyn jatkokoulutuksen. (Laki taksinkuljettajien ammattipätevyydestä, 10 §; Suomen Poliisi 2015.)

Kaikilta uusilta kuljettajilta on 1.1.2010 alkaen vaadittu taksinkuljettajakoulutus, jonka tarkoituksena on kuljettajien ammatillisten valmiuksien lisääminen ja sitä kautta liikenteen ja kuljetusten yleisen turvallisuuden parantaminen. Taksinkuljettajan ajoluvan saamiseksi henkilön on suoritettava vähintään 30 tuntia kestävä taksinkuljettajan koulutus, yleinen koe sekä paikallistuntemuskoe asemapaikalle, jolla aikoo toimia taksinkuljettajana. Ammattiajoluvan ennen vuotta 2010 hankkineiden kuljettajien ei tarvitse suorittaa perustason koulutusta. Ammattipätevyyden ylläpitämiseksi henkilöiden, joilla on voimassaoleva ammattiajolupa tai taksinkuljettajan ajolupa, on viiden vuoden aikana suoritettava seitsemän tuntia jatkokoulutusta, jonka erityistavoitteena on kuljettajan ammatin tukeminen kuljettajan ammatillisia valmiuksia, terveyttä ja työssäjaksamista lisäämällä. (Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi 2015b.)

2.8 Taksialan työehdot

Työsuhteisiin, joihin ei sovelleta työehtosopimusta, vähimmäisehdot määrittelee laki. Keskeisimmät työsuhdesäännökset sisältyvät työsopimuslakiin, työaikalakiin ja vuosilomalakiin. Laki takaa monia oikeuksia, mutta useista työntekijän asemaan vaikuttavista ehdoista on sovittu lakia paremmin työehtosopimuksissa.

Työehtosopimus (TES) on työntekijäjärjestön ja työnantajan tai työnantajien järjestön välinen sopimus alalla noudatettavista työehdoista, kuten palkoista, työajoista, lomista ja muista eduista. Työsopimukset voivat olla normaalisitovia tai yleissitovia. Normaalisitovat työehtosopimukset velvoittavat sopimuksen allekirjoittaneita tai työehtosopimuksen solmineeseen järjestöön kuuluvia osapuolia. Työehtosopimuksen yleissitovuus velvoittaa myös järjestäytymättömän työnantajan noudattamaan vähintään valtakunnallisen, asianomaisella alalla edustavana pidettävän työehtosopimuksen (yleissitova työehtosopimus) määräyksiä niistä työsuhteen ehdoista ja työoloista, jotka koskevat työntekijän tekemää tai siihen lähinnä rinnastettavaa työtä. Työsopimuksen ehto on mitätön, mikäli se on ristiriidassa yleissitovan työehtosopimuksen vastaavan määräyksen kanssa. Sen sijasta on noudatettava yleissitovan työehtosopimuksen määräystä. (Suomen Yrittäjät 2015a; Työsopimuslaki, 2 luku 7 §.)

Taksiliikenteen työehtosopimus on Taksiliikenteen Työnantajat ry:n ja Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto ry:n välinen sopimus. Taksialan työehtosopimus ei ole yleissitova. Taksialan työehtosopimuksen määräyksiä sovelletaan Taksiliikenteen Työnantajat ry:n taksiliikennettä harjoittavien jäsenyritysten työntekijöiden työsuhteisiin. Työnantajajärjestöön kuulumatto-

mien yrittäjien ei siis tarvitse noudattaa taksialan työehtosopimusta. (Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT ry 2015.)

2.9 Ajoajat, tauot ja lepoajat

Työaikalain 4 §:n mukaan työajaksi luetaan työhön käytetty aika sekä aika, jonka työntekijä on velvollinen olemaan työpaikalla työnantajan käytettävissä. Sopimukseen perustuvia tai työaikalain 28 §:ssä tarkoitettuja päivittäisiä lepoaikoja ei lueta työaikaan, mikäli työntekijä saa niiden aikana esteettömästi poistua työpaikalta. Tieliikenteen sosiaalilainsäädännön yhdenmukaistamisesta annetun asetuksen mukaisesti taukojen aikana kuljettaja ei saa tehdä muuta työtä. Muuna työnä ei pidetä odotus- tai muuta aikaa, jota ei käytetä ajoneuvon kuljettamiseen. Taksiliikenteen työehtosopimuksen (Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT ry 2015) 7 §:n mukaan kuljettajan työaika alkaa siitä hetkestä, kun kuljettaja työvuoron alkaessa ottaa auton määräysten mukaisesti haltuunsa tai alkaa kunnostaa sitä, ja päättyy siihen hetkeen, jolloin hän määräysten mukaan jättää auton joko toisen haltuun tai sovittuun paikkaan. Kuvan 3 vuororaportista on nähtävissä, että varsinaista työaika on ollut 1 tunti 41 minuuttia (aloitus/ lopetus, taksa ja kassa). Muina aikoina kuljettajalla on ollut mahdollisuus esteettömästi poistua työpaikaltaan.

VUORO- RAPORTTI 1789		
Taksi	Rek.	
Kuljettaja		
Alku	Ke	17:00
Loppu	To	18:41
TAUOT	1 kpl	
	23:22-23:35	13 min
	Km	Tun Min
Al/Lop	0.0	00:02
Vapaa	42.4	03:05
Taksa	79.5	01:31
Kassa	0.0	00:08
Tauko	0.0	00:13
AMMATT	122.0	05:02
KOKONA	122.0	

Kuva 3: Esimerkki vuororaportista

Henkilökuljetuksissa säännöllinen työaika saadaan järjestää yleissäännöksestä (enintään kahdeksan tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa) poiketen niin, että se on kolmen viikon pituisena ajanjaksona enintään 120 tuntia tai kahden viikon pituisena ajanjaksona enintään 80 tuntia. Moottoriajoneuvon kuljettajan vuorokautinen työaika ei saa ylittää 11 tuntia vuorokausilepoa seuraavan 24 perättäisen tunnin aikana. Vuorokautista työaika voidaan pidentää

enintään 13 tunniksi, jos moottoriajoneuvon kuljettajan työtä ei voida muulla tavoin järjestää tarkoituksenmukaisesti. Tällöin työaika ei saa ylittää 22 tuntia pidennetyn työajan jälkeistä vuorokausilepoa seuraavan 48 tunnin ajanjakson aikana. (Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT ry 2015, 7 §; Työaikalaki 6-8 §.)

Moottoriajoneuvon kuljettajan yhtämittäinen työaika saa olla enintään 5 tuntia ja 30 minuuttia. Jokaista 5 tunnin 30 minuutin pituista työjaksoa kohti kuljettajalle on annettava vähintään 30 minuutin pituinen tauko yhdessä tai kahdessa erässä. Jokaisena 24 peräkkäisen tunnin jaksona moottoriajoneuvon kuljettajalle on annettava vähintään 10 tuntia kestävä yhdenjaksoinen lepoaika. Kuljetustehtävän niin vaatiessa saadaan vuorokautinen lepoaika kuitenkin lyhentää vähintään seitsemäksi tunniksi kaksi kertaa seitsemän peräkkäisen 24 tunnin jaksona. Kerran viikossa työntekijälle on järjestettävä vähintään 35 tuntia kestävä keskeytymätön vapaa-aika, joka on mikäli mahdollista sijoitettava sunnuntain yhteyteen. Viikoittainen vapaa-aika voidaan järjestää myös keskimäärin 35 tunniksi 14 vuorokauden ajanjakson aikana, jolloin viikoittaisen vapaa-ajan tulee kuitenkin olla vähintään 24 tuntia. (Työaikalaki, 28 §, 30-31 §.)

Työnantajan on kirjattava tehdyt työtunnit ja niistä suoritettavat korvaukset työntekijöittäin työaikakirjanpitoon. Työaikakirjanpitoon on kirjattava säännöllisen työajan tai kaikkien tehtyjen työtuntien lisäksi, hätä- ja sunnuntaityötunnit sekä niistä suoritettavat korvaukset ja korotukset. Työnantajan on säilytettävä työaikakirjanpito vähintään kanneajan päättymiseen asti. Kanneaika on työsuhteen jatkuessa kaksi vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt ja työsuhteen päätyttyä kaksi vuotta siitä, kun työsuhte on päättynyt. (Työaikalaki, 37-38 §.)

Moottoriajoneuvon kuljettajan on pidettava henkilökohtaista ajopäiväkirjaa vuorokautisen työajan seuraamista varten. Ajopäiväkirjaan kirjataan työ- ja lepoaikojen sekä taukojen alkaminen ja päättymisen vuorokaudessa. Kuljettajalla on oltava ajon aikana mukanaan kuluvan viikon ja edellisen viikon viimeisen ajopäivän ajopäiväkirja. (Työaikalaki, 37 a §.) Moottoriajoneuvon kuljettaja voidaan tuomita työaika rikkomuksesta sakkoon, jos hän jättää tekemättä säädetyt merkinnät ajopäiväkirjaan tai ei pidä ajopäiväkirjaa mukanaan ajon aikana (Työaikalaki, 42 §).

2.10 Palkan määräytyminen

Työsopimuslain (2 luku 10 §) mukaan, jos työsuhteessa ei sovelleta työehtosopimusta eikä työstä maksettavasta vastikkeesta ole sovittu työnantajan ja työntekijän kesken, työntekijälle on maksettava tekemästään työstä tavanomainen ja kohtuullinen palkka. Taksialan työehtosopimus (Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT ry 2015, 8-9 §) määrittelee taksialalle

kolme palkan määräytymisperustetta. Nämä ovat kaksiviikkojakso-, tunti- tai prosentti- eli provisiopalkkaus. Mikäli työtä tehdään prosenttipalkalla, on aikapalkka aina taattu. Prosenttipalkkaiselle työntekijälle maksetaan säännölliseltä työajalta muodostuneen palkan lisäksi 8 tai 16 tunnilta taulukkopalkka korotettuna 10 %:n epämukavan työajan lisällä. Aikapalkkattujen kohdalla taulukkopalkkoja korotetaan epämukavan työajan korvaamiseksi 10 prosentilla.

Tehdyn työajan palkan lisäksi työnantajan maksettavaksi voi tulla lakien ja työehtosopimusten perusteella palkkaa tiettyjen poissaolojen tai käytettävissä olon perusteella. Tällaisia lakisääteisiä palkkoja ovat esimerkiksi sairausajan palkka ja vuosilomapalkka. Muita lakisääteisiä tai vapaaehtoisia työvoimakustannuksia, joista työnantajan tulee huolehtia, ovat muun muassa työterveyshuolto, työvaatteet, koulutus sekä muut henkilökuntaedut. (Yritys-Suomi 2015b.)

Taksialalla yleisin palkkausmuoto on provisiopalkkaus. Palkkaprovisio vaihtelee kokemuksen ja ammattitaidon mukaan 32-40 %:n välillä ja se lasketaan ajetun tulon nettoarvosta. Taksialan työehtosopimuksen (Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT ry 2015, 8 §) mukainen prosenttipalkka on 0-2 vuotta työssä olleelle kuljettajalle 32 %, 2-4 vuotta työssä olleelle 33 %, 4-8 vuotta työssä olleelle 35 % ja yli 8 vuotta työssä olleelle kuljettajalle 36 % arvonnlisäverottomasta tuotosta. Provision lisäksi maksetaan vuosilomalain (12 §) mukainen lomapalkka, joka on työsuhteen kestosta riippuen 9 % tai 11,5 % lomanmääräytymisvuoden aikana työssäolon ajalta maksetusta tai maksettavaksi erääntyneestä palkasta. Vuosilomalaissa ei ole säännöksiä lomarahasta, joka on yleensä 50 % vuosilomapalkasta. Sen maksaminen perustuu työehtosopimukseen, työsopimukseen tai työpaikan käytäntöön. (Toimihenkilöliitto ERTO 2015; Yleinen keskustelu taksialan yrittäjien kanssa.)

2.11 Työntekijän henkilösivukustannukset

Varsinaisten palkkojen ohella työnantajan työvoimakustannuksia kerryttävät niin sanotut pakolliset henkilösivukustannukset. Palkan sivukuluja ovat työnantajan lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut eli sosiaaliturvamaksu (sotu-maksu), työeläke- (TyEL), työttömyys-, tapaturma- ja ryhmähenkivakuutusmaksu. Työntekijämaksut maksetaan sekä tehdyn työajan että tekevämmän työajan, kuten vuosi- tai sairauslomien ja vapaapäivien, ajalta maksetusta palkasta. (Suomen Yrittäjät 2015b.) Esimerkki alle 53-vuotiaan työntekijän kustannusrakenteesta on nähtävissä taulukossa 7.

Sosiaaliturvamaksun sekä TyEL-maksun prosentit vahvistetaan vuosittain. Tässä työssä käytetään vuoden 2015 prosentteja. Työeläkevakuutusmaksu maksetaan 18 - 67 vuotiaasta työntekijästä, jonka ansiot ovat vähintään 57,10 € kuukaudessa. Palkkasumman ollessa alle 1 990 500 € vuodessa, TyEL-maksu on 24,7 % palkoista. Tästä työntekijän osuus on 5,70 % (alle

53-vuotiaat) tai 7,20 % (53 vuotta täyttäneet). Työnantajan osuudeksi työeläkevakuutusmaksusta jää näin ollen 19 % tai 17,5 %. Työnantajan sosiaaliturvamaksu eli sairausvakuutusmaksu on 2,08 % palkoista ja se maksetaan 16-67 vuotiaasta työntekijästä. Työttömyysvakuutusmaksu koskee 17-64 -vuotiaita työntekijöitä ja se on 1,45 % palkasta 2 025 000 € vuotuisen palkkasummaan asti. Tästä työnantajan osuus on 0,80 % ja työntekijän osuus 0,65 %. Tapaturmavakuutuksen maksu vaihtelee toimiala- ja yrityskohtaisesti. Se määräytyy palkkojen ja työn vaarallisuuden mukaisesti ja on arviolta 0,1-7 % välillä. Ryhmähenkivakuutusmaksu vaihtelee yhtiöittäin, mutta keskimääräinen maksuprosentti vuonna 2015 on 0,067 %. (Suomen Yrittäjät 2015b.)

2015

Työnantajalle todellisuudessa muodostuvat kustannukset, kun palkkasumma on x

Rahapalkka		2 500,00
Sotu-maksu	2,080 %	52,00
Työeläkemaksu	19,00 %	475,00
Työttömyysvakuutusmaksu	0,80 %	20,00
Ryhmähenkivakuutus	0,067 %	1,68
Tapaturmavakuutus (alasta riippuen 0,1-7 %)	2,32 %	58,00
Palkka sosiaalikuluneen		3 106,68
Työntekijä ansaitsee joka kuukausi lomapalkkaa 9-11,5 %	11,5 %	287,50
josta maksetaan myös		
Sotu-maksu	2,080 %	5,98
Työeläkemaksu	19,00 %	54,63
Työttömyysvakuutusmaksu	0,80 %	2,30
Ryhmähenkivakuutus	0,067 %	0,19
Tapaturmavakuutus (alasta riippuen 0,1 - 7 %)	2,32 %	6,67
Lomapalkkavelka sosiaalikuluneen		357,27
Yhteensä		3 463,94
Työntekijän peruspalkan päälle tulevien kulujen osuus noin	38,56 %	963,94

Lisäksi tulee huomioida sairausajanpalkat, työterveyshuolto yms.

Taulukko 7: Esimerkki alle 53-vuotiaan työntekijän kustannusrakenteesta

3 Tilinpäätöksen ja tunnuslukujen analysointi

Yrityksen taloudellista tilannetta voidaan analysoida tilinpäätöksestä laskettavien tunnuslukujen avulla. Perinteisen tilinpäätösanalyysin avulla voidaan laskea monia erilaisia tunnuslukuja erilaisiin käyttötarkoituksiin. Tunnuslukuja laskettaessa jokin tuloslaskelman tai taseen erä jaetaan jollain toisella, yleensä yrityksen kokoa mittaavalla erällä. Tunnuslukuja käytetään, kun halutaan esimerkiksi selvittää yrityksen kehitystä tai vertailla eri yrityksiä. Tunnuslukujen avulla myös erikokoiset yritykset ovat vertailukelpoisia keskenään. (Kallunki & Kytönen 2007, 73-74; Leppiniemi & Kykkänen 2009, 162.)

Tunnusluvuilla kuvataan tavallisesti yrityksen taloudellisia toimintaedellytyksiä, jotka muodostuvat kannattavuudesta, maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta. Lähtökohtaisesti tunnusluvut perustuvat yrityksen virallisiin tilinpäätöstietoihin. Analyysin tekijän tulee kiinnittää huomiota olennaisten tunnuslukujen valintaan suuresta tunnuslukupöytäkirjasta. Perinteisen tunnuslukuanalyysin voi tehdä laskemalla 5-7 oikein valittua tunnuslukua, kun taas pika-analyysiin riittää 3-5 oleelliseksi katsottua tunnuslukua. Tunnuslukujen arvot voivat eri vuosina vaihdella suurestikin, joten jotta saadaan riittävä kuva yrityksen liiketoiminnan kehityksestä, tunnuslukuja tulisi tarkastella 3-5 vuoden aikajaksolta. (Blummé, Kaarenoja & Suontausta 2010, 47; Niskavaara 2010, 58-59.)

3.1 Kannattavuus

Liiketoiminnan kannattavuus on yritystoiminnan lähtökohta. Yrityksen kannattavuutta mitataan sen tuottaman voiton määrällä. Yritys on kannattava, kun tuotot ovat suuremmat kuin kustannukset. Kannattavuutta voidaan arvioida tuloslaskelman tietoihin perustuen joko euro-määräisesti eli absoluuttisena tuottojen ja kulujen erotuksena tai suhteuttamalla eri tulosriivejä liikevaihtoon, jolloin vertailukelpoisuus paranee. (Eklund & Kekkonen 2011, 63; Niskavaara 2010, 59.)

Keskeisiä kannattavuutta mittaavia tunnuslukuja ovat myyntikate, käyttökate, liike-tulos ja tilikauden tulos. Kun nämä tuloksen rakennetta kuvaavat tunnusluvut lasketaan suhteellisena osuutena liikevaihdosta, saadaan myyntikate-, käyttökate-, liike-tulos- ja tulosprosentti. (Eklund & Kekkonen 2011, 63.) Yrityksen suhteellista kannattavuutta voidaan arvioida myös erilaisten pääoman tuottolukujen, kuten oman pääoman ja sijoitetun pääoman tuotto-prosentti, avulla (Niskavaara 2010, 65-66).

Myyntikate on tukku- ja vähittäiskaupassa yleisesti käytetty tunnusluku, joka antaa yrityksen sisäisessä laskennassa käsityksen tuoteryhmäkohtaisesta kannattavuudesta. Esimerkiksi valmistustoimintaa harjoittavien yritysten myyntikatetta ei voida tilinpäätöstiedoista laskea,

koska tuloslaskelmassa ei erotella kuluja muuttuviin ja kiinteisiin. Myyntikate saadaan, kun liikevaihdosta vähennetään tavaraostot, joita on oikaistu varaston muutoksella. Myyntikatteella ei ole yleistä arvosteluasteikkoa, vaan sen taso riippuu muun muassa yrityksen kiinteiden kulujen, investointien ja rahoituskulujen rahoitustarpeesta. Myyntikatteen suuruus vaihtelee toimialoittain, joten tunnusluku ei sovellu eri toimialoilla toimivien yritysten väliseen vertailuun (Balance Consulting 2015; Yritystutkimus ry 2011, 60.)

$ \begin{aligned} &+ \text{ Liikevaihto} \\ &- \text{ Ostot tilikauden aikana} \\ &- \text{ Alkuvarasto} \\ &+ \text{ Loppuvarasto} \\ \hline &= \text{ Myyntikate} \end{aligned} $
$ \text{Myyntikate- \%} = \frac{\text{Myyntikate}}{\text{Liikevaihto}} \times 100 $

Kaava 1: Myyntikate ja myyntikateprosentti (Yritystutkimus ry 2011, 60)

Käyttökate kuvaa yrityksen liiketoiminnan tulosta ennen poistoja, rahoituseriä ja veroja. Käyttökate kertoo, kuinka paljon liikevaihdosta jää katetta yrityksen toimintakulujen vähentämisen jälkeen, ottamatta kantaa yrityksen rahoitusrakenteeseen ja investointeihin sekä niiden aiheuttamiin kustannuksiin. (Balance Consulting 2015; Yritystutkimus ry 2011, 60-61.)

$ \text{Käyttökate} = \text{Liiketulos} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} $
$ \text{Käyttökate- \%} = \frac{\text{Käyttökate}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100 $

Kaava 2: Käyttökate ja käyttökateprosentti (Yritystutkimus ry 2011, 61)

Käyttökateprosentin riittävyttä arvioitaessa on huomioitava vieraan pääoman rahoituskulujen, käyttöomaisuuden poistovaatimusten ja voitonjakotavoitteen määrä. Käyttökateprosentille ei voida määrittää yleispäteviä ohjearvoja, sillä sen taso on riippuvainen yrityksen toimialasta ja pääomarakenteesta. Useimmiten eri toimialojen käyttökateprosenttien vaihteluvälit ovat:

teollisuus	5-20 %
kauppa	2-10 %
palvelu	5-15 %

Toimialan sisälläkin tunnusluvun vertailukelpoisuutta heikentää usein se, että yritykset joko omistavat tai vuokraavat tuotantovälineitään. Omistettujen tuotantovälineiden kulut näkyvät

tuloslaskelmassa poistoina ja rahoituskuluina käyttökateen jälkeen, kun taas vuokratulot sisältyvät liiketoiminnan muihin kuluihin ennen käyttökateä.

(Balance Consulting 2015; Yritystutkimus ry 2011, 61.)

Liiketulos kertoo, kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäänyt jäljelle ennen rahoituseriä ja veroja. Yrityksen toimintakulujen lisäksi tunnusluku huomioi myös käyttöomaisuuden kulumisen eli poistot. Liiketuloksen tulee kattaa muun muassa rahoituskulut, verot ja voitonjako. (Balance Consulting 2015; Yritystutkimus ry 2011, 61.)

Liiketulos	=	Käyttökate - Poistot
Liiketulos- %	=	$\frac{\text{Liiketulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$

Kaava 3: Liiketulos ja liiketulosprosentti (Yritystutkimus ry 2011, 61)

Liiketulosprosentin avulla voidaan seurata yksittäisen yrityksen kehitystä sekä vertailla saman toimialan yritysten kannattavuutta keskenään. Tunnusluku soveltuu myös eri toimialojen väliin vertailuun. Liiketulosprosentin arvioinnissa voidaan käyttää seuraavia ohjearvoja:

yli 10 %	hyvä
5-10 %	tydyttävä
alle 5 %	heikko

(Yritystutkimus ry 2011, 61-62.)

Yrityksen varsinaisen toiminnan tuloksena yleisesti pidettävä nettotulos saadaan, kun liiketulokseen lisätään tuloslaskelman rahoitustuotot ja vähennetään rahoituskulut ja verot. Nettotulos ei välttämättä ole sama kuin tuloslaskelman viimeisen rivin voitto tai tappio, sillä siinä ei ole mukana tuloslaskelman satunnaisia eriä ja tilinpäätössiirtoja. Yrityksen nettotuloksen tulee olla positiivinen, jotta toimintaa voidaan pitää kannattavana. Nettotuloksen riittävyys määräytyy pääosin yrityksen voitonjakotavoitteiden mukaan. (Balance Consulting 2015; Yritystutkimus 2011, 62.)

Nettotulos	=	Liiketulos + Rahoitustuotot - Rahoituskulut - Verot
Nettotulos- %	=	$\frac{\text{Nettotulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$

Kaava 4: Nettotulos ja nettotulosprosentti (Yritystutkimus 2011, 62)

Rahoitustulos saadaan lisäämällä nettotulokseen ennen liiketulosta vähennetyt poistot ja arvonalentumiset. Rahoitustuloksella katetaan lainojen lyhennykset, investointien omarahoitus, käyttöpääoman lisäys sekä omistajien voitonjako, joten sen on oltava vähintäänkin positiivinen lyhyelläkin aikavälillä. Tunnuslukua käyttävät pääosin rahoittajat.

Rahoitustulos	=	Nettotulos + Poistot ja arvonalennukset
Rahoitustulos- %	=	$\frac{\text{Rahoitustulos}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$

Kaava 5: Rahoitustulos ja rahoitustulosprosentti (Balance Consulting 2015)

Kokonaistulos on nimensä mukaisesti yrityksen kokonaistulos tilikaudelta. Kokonaistulokseen luetaan mukaan myös satunnaiset ja kertaluonteiset tuotto- ja kuluerät, joita ovat esimerkiksi erilaiset kertaluonteiset myyntivoitot ja tappiot sekä annetut ja saadut konserniavustukset. (Balance Consulting 2015.)

Kokonaistulos	=	Nettotulos +/- Satunnaiset erät
Kokonaistulos- %	=	$\frac{\text{Kokonaistulos}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$

Kaava 6: Kokonaistulos ja kokonaistulosprosentti (Balance Consulting 2015)

Yrityksen kannattavuutta voidaan mitata myös pääomien käytön tehokkuudella. Yrityksessä sijoitettua pääomaa, jolle odotetaan tuottoa, on oma pääoma eli yrittäjän sijoittama pääoma sekä vieras pääoma eli rahoittajien korollisena lainana sijoittama raha. (Eklund & Kekkonen 2011, 76.) Pääoman tuotto prosentista on monta muunnelmaa sen mukaan, kenen näkökulmasta kannattavuutta tarkastellaan tai minkä pääoman tuottoa tarkastellaan. Pääoman tuotto ei sovellu mittariksi kaikille yrityksille. Parhaimmillaan se sopii yrityksille, joiden liiketoiminta sitoo paljon pääomia. Niissä liiketoiminnoissa, joissa yrityksen tärkeimmät varallisuuden erät ovat niin sanotusti taseen ulkopuolella kuten osaaminen, innovatiivisuus, brändit jne., pääoman tuotto ei ole hyvä kannattavuuden mittari. (Niskavaara 2010, 66-68.)

Yksi yleisimmistä tilinpäätösanalyysin tuottamista tunnusluvuista on sijoitetun pääoman tuotto prosentti (ROI, Return On Investment). Se tarkastelee yrityksen liiketoimintaa ikään kuin sijoittajan näkökulmasta, joten se on yrityksestä ja toimialasta riippumaton. Sijoitetun pääoman tuotto mittaa yrityksen suhteellista kannattavuutta eli tuottoa, joka on saatu yritykseen

sijoitetulle korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. (Balance Consulting 2015; Niska-vaara 2010, 73.)

Tunnusluvun sijoitettu pääoma on oikaistun oman pääoman ja sijoitetun korollisen vieraan pääoman summa. Sijoitettuna pääomana pidetään myös ns. 0-korkoisia pitkäaikaisia lainoja. Sijoitettu pääoma lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona. Tilikauden oikaistun oman pääoman ollessa negatiivinen, sijoitettu pääoma on kuitenkin vähintään sijoitetun vieraan pääoman suuruinen. (Yritystutkimus ry 2011, 64-65.)

Sijoitettu pääoma	=	Oma pääoma + Korolliset velat
Sijoitetun pääoman tuotto- %	=	$\frac{\text{Nettotulos} + \text{Rahoituskulut} + \text{Verot (12 kk)}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin tilikaudella}} \times 100$

Kaava 7: Sijoitetun pääoman tuottoprosentti (Yritystutkimus ry 2011, 64)

Sijoitetun pääoman tuottoprosentille ei ole asetettu ohjearvoa, mutta sitä voidaan pitää välttävänä, kun se on vähintään yrityksen korollisesta vieraasta pääomasta maksaman keskimääräisen rahoituskuluprosentin suuruinen (Yritystutkimus ry 2011, 65).

Oman pääoman tuottoprosentti mittaa yrityksen kykyä huolehtia omistajilta saaduista pääomista. Vieraan pääoman lisäksi yrityksen on pystyttävä aikaansaamaan tuottoa myös omalle pääomalle. Tunnusluku kertoo, kuinka paljon omalle pääomalle on kertynyt tuottoa tilikauden aikana. Oman pääoman tuottotaso määräytyy omistajien asettamien tuottovaatimusten mukaan. Tunnusluvun tase-erät lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvoina. (Niskavaara 2010, 71; Yritystutkimus ry 2011, 65.)

Oman pääoman tuotto- %	=	$\frac{\text{Nettotulos (12 kk)}}{\text{Oikaistu oma pääoma keskimäärin tilikaudella}} \times 100$
------------------------	---	--

Kaava 8: Oman pääoman tuottoprosentti (Yritystutkimus 2011, 65)

Kokonaispääoman tuotto kertoo, kuinka paljon yritystoimintaan sitoutuneelle pääomalle on kertynyt tuottoa tilikaudella. Tunnusluvussa verrataan tulosta ennen rahoituskuluja ja veroja koko yritystoimintaan sitoutuneeseen pääomaan. Lukuun ei vaikuta yrityksen veronmaksupoliittikka eikä yhtiömuodosta johtuva verotustekniikka. Luku soveltuu myös vertailuun eri toimialojen yritysten välillä. (Balance Consulting 2015.) Tunnusluvun tase-erät lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvoina. Tilikauden oikaistun pääoman ollessa negatiivinen, kokonaispääoma on kuitenkin vähintään vieraan pääoman suuruinen. (Yritystutkimus ry 2011, 63.)

Kokonaispääoman tuotto- %	=	$\frac{\text{Nettotulos} + \text{Rahoituskulut} + \text{Verot (12 kk)}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma keskimäärin tilikaudella} = \text{kokonaispääoma}}$	x 100
------------------------------	---	---	-------

Kaava 9: Kokonaispääoman tuotto-% (Yritystutkimus ry 2011, 63)

Yritystutkimus ry:n (2011, 64) kokonaispääoman tuotolle antamat ohjearvot ovat:

yli 10 %	hyvä
5-10 %	tydyttävä
alle 5 %	heikko

3.2 Vakavaraisuus

Pitkällä aikavälillä yrityksen toiminnan elinehtona on kannattavuuden lisäksi myös riittävä vakavaraisuus eli vahva tase. Vakavaraisuus, soliditeetti, kuvaa yrityksen kykyä selviytyä taloudellisista velvoitteista pitkällä tähtäimellä. Riittävä vakavaraisuus lisää yrityksen tappionsietokykyä ja mahdollisuutta lisävelanottoon eli vieraan pääoman kasvattamiseen. Vakavaraisuutta mitataan usein yrityksen omavaraisuusastetta ja velkaantumistasetta ilmaisevilla tunnusluvuilla, jotka kuvaavat rahoituksen rakennetta sekä maksuvalmiutta pitkällä tähtäimellä. (Eklund & Kekkonen 2011, 135; Niskavaara 2010, 83-84.)

Omavaraisuusaste kertoo, kuinka suuri osuus yhtiön varallisuudesta on rahoitettu omalla pääomalla. Se lasketaan suhteuttamalla oma pääoma taseen loppusummaan. Mitä suurempi yrityksen oma pääoma on suhteessa koko pääomaan, sitä vakavaraisempi yritys on. (Eklund & Kekkonen, 135; Niskavaara 2010, 85.)

Omavaraisuus- aste- %	=	$\frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma} - \text{Saadut ennakot}}$	x 100
--------------------------	---	---	-------

Kaava 10: Omavaraisuusaste-% (Yritystutkimus ry 2011, 66)

Yritystutkimus ry:n (2011, 67) antamat omavaraisuusasteen ohjearvot ovat:

yli 40 %	hyvä
20-40 %	tydyttävä
alle 20 %	heikko

Suhteellinen velkaantuneisuus osoittaa yrityksen velkojen suhteen toiminnan laajuuteen. Tunnusluku lasketaan suhteuttamalla yrityksen kokonaisvelat liikevaihtoon. Lukua voidaan verrata luotettavasti vain saman toimialan yritysten kesken. Jos yrityksen suhteellinen vel-

kaantuneisuus on korkea, myös yrityksen liiketuloksen on oltava hyvä vieraan pääoman velvoitteista selviämiseksi. (Balance Consulting 2015; Yritystutkimus ry, 67.)

Suhteellinen velkaantuneisuus- %	=	$\frac{\text{Oikaistun taseen velat}}{\text{Liikevaihto (12 kk)}} \times 100$
-------------------------------------	---	---

Kaava 11: Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti (Balance Consulting 2015)

Nettovelkaantumisasaste eli Gearing- % kuvaa yrityksen velkaantuneisuutta. Se lasketaan suhteuttamalla korolliset nettovelat omaan pääomaan. Korolliset nettovelat saadaan vähentämällä korollisista veloista rahoitusomaisuuden likvidit rahavarat. Nettovelat tarkoittavat siis sitä velkojen määrää, joka jäisi jäljelle, jos yritys käyttäisi kaikki likvidit varansa kuten rahat ja pankkisaamiset sekä lyhytaikaiset sijoitukset velkojen maksuun. (Niskavaara 2010, 87-88.)

Gearing- %	=	$\frac{\text{Korollinen vieras pääoma} - \text{Likvidit rahavarat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$
------------	---	--

Kaava 12: Gearing- % (Niskavaara 2010, 88)

Kun Gearing- % on täsmälleen 100 %, yrityksen korollisten nettovelkojen ja oman pääoman määrä on yhtä suuri. Mitä alhaisempi tunnusluku on, sitä alhaisempi on myös yrityksen velkaantuneisuus. Jos yrityksen likvidit rahavarat ovat velkoja suuremmat, yritys on käytännössä nettovelaton ja tunnusluku on negatiivinen. Luvun miinusmerkkisyyden johtuessa negatiivisesta omasta pääomasta tunnusluvun arvo on kuitenkin heikko. (Niskavaara 2010, 87-88; Yritystutkimus ry 2011, 68.)

3.3 Maksuvalmius

Maksuvalmiudella eli likviditeetillä tarkoitetaan yrityksen kykyä selviytyä maksuvelvoitteista niiden erääntyessä. Maksuvalmius kuvaa yrityksen lyhyen aikavälin rahoituksen riittävyyttä. Maksuvalmius on tärkeää pitää riittävällä tasolla, sillä huono maksuvalmius aiheuttaa yritykselle turhia kustannuksia kuten viivästyskorkoja ja perintämaksuja. Maksuvalmiuden ollessa riittämätön yritys saattaa myös joutua turvautumaan kalliiseen lyhytaikaiseen lisärahoitukseen. Toisaalta korkea maksuvalmius sitoo yrityksen omaisuutta huonosti tuottavaan kassareserviin, joten yrityksen ei kannata pitää liikaa rahaa tileillä, vaan kertynyttä rahaa voidaan käyttää esimerkiksi yritystoiminnan laajentamiseen tai kehittämiseen. (Eklund & Kekkonen 2011, 135; Kallunki & Kytönen 2007, 84.)

Quick ratio kuvaa yrityksen maksuvalmiutta lyhyellä aikavälillä. Quick Ratio lasketaan suhteuttamalla rahoitusomaisuus lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. Kun likvidejä varoja on enemmän kuin lyhytaikaisia maksuvelvoitteita, yritys pystyisi maksamaan periaatteessa heti kaikki lyhytaikaiset maksuvelvoitteensa. Huomioitavaa kuitenkin on, että taseesta lasketut tunnusluvut kuvaavat tilannetta vain tilinpäätöshetkellä. Taseen luvut muuttuvat jatkuvasti, joten maksuvalmiutta kuvaava tunnusluku voi vaihdella voimakkaasti tilikauden aikana. (Balance Consulting 2015; Eklund & Kekkonen 2011, 133-135.)

Quick ratio	=	$\frac{\text{Rahat ja pankkisaamiset} + \text{Lyhytaikaiset saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Lyhytaikaiset saadut ennakot}}$
-------------	---	---

Kaava 13: Quick ratio (Balance Consulting 2015; Eklund & Kekkonen 2011, 133)

Yritystutkimus ry:n (2011, 71) quick ratiolle antamat ohjearvot ovat:

yli 1	hyvä
0,5-1	tydyttävä
alle 0,5	heikko

Current ratiossa tarkasteluperspektiivi on jonkin verran pidempi kuin Quick ratiossa. Siinä myös yrityksen vaihto-omaisuus luetaan mukaan nopeasti rahaksi muutettaviin eriin. (Yritystutkimus ry 2011, 71.)

Current ratio	=	$\frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{Rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$
---------------	---	---

Kaava 14: Current ratio (Yritystutkimus ry 2011, 72)

Yritystutkimus ry:n (2011, 72) current ratiolle antamat ohjearvot ovat:

yli 2	hyvä
1-2	tydyttävä
alle 1	heikko

3.4 Katetuottolaskenta

Yrityksen lyhyen aikavälin kannattavuuden arvioinnissa voidaan käyttää katetuottolaskentaa. Yksinkertaisen katetuottolaskennan lähtökohtana on kustannusten jako muuttuviin ja kiinteisiin kustannuksiin. Tuloslaskelmassa toiminnan kuluja ei jaeta muuttuviin ja kiinteisiin, joten tältä osin tilinpäätöksen kautta yrityksen kustannusrakenteesta saatava kuva ei ole niin yksityiskohtainen kuin sisäisen laskennan antama tieto (Yritystutkimus ry 2011, 7). Katetuottolaskennassa myyntikatteen tilalla käytetään termiä katetuotto. Katetuottoa tarvitaan yrityksen kiinteiden kustannusten kattamiseen sekä voittoon. Tulos saadaan vähentämällä katetuotosta kiinteät kustannukset. Jos katetuotto on suurempi kuin kiinteät kustannukset, yrityksen tulos on voitollinen. Vastaavasti, jos kiinteät kustannukset ovat suuremmat kuin katetuotto, yrityksen tulos on tappiollinen. (Eklund & Kekkonen 2011, 64-65.)

Myyntituotot
- <u>Muuttuvat kustannukset</u>
= Katetuotto
- <u>Kiinteät kustannukset</u>
= Tulos

Kaava 15: Katetuottolaskennan peruskaava (Eklund & Kekkonen 2011, 65)

Katetuotto on absoluuttinen luku, joten sen avulla on vaikea vertailla erikokoisten yritysten menestymistä, sillä suurempi yritys tarvitsee myös suuremman katetuoton kiinteiden kustannusten kattamiseen. Usein onkin käyttökelpoisempaa ilmaista katetuotto prosentteina liikevaihdosta. (Eklund & Kekkonen 2011, 67.)

Katetuottolaskennassa katetuoton ja katetuottoprosentin lisäksi tuloslaskelmasta voidaan laskea muitakin tunnuslukuja. Kriittisellä pisteellä (KRP) tarkoitetaan sitä myynnin määrää, jolla katetuotto on yhtä suuri kuin kiinteät kustannukset eli yrityksen tulos on nolla.

KRP	=	$\frac{\text{Kiinteät kustannukset}}{\text{Katetuotto- \%}}$	x 100
-----	---	--	-------

Kaava 16: Kriittinen piste (Eklund & Kekkonen 2011, 68)

Varmuusmarginaali (VM) on toteutuneiden myyntituottojen ja kriittisen pisteen myyntituottojen erotus. Se kertoo, kuinka paljon myynti voi laskea ennen kuin saavutetaan kriittinen pis-

te. Varmuusmarginaali voidaan laskea myös prosentuaalisesti (VMP). (Eklund & Kekkonen 2011, 67-69.)

VM	=	Toteutuneet myyntituotot - KRP
VMP	=	$\frac{VM}{\text{Toteutuneet myyntituotot}} \times 100$

Kaava 17: Varmuusmarginaali absoluuttisena lukuna tai prosentuaalisesti (Eklund & Kekkonen 2011, 69)

3.5 Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös ja trendianalyysi

Jotta yksittäisistä tuloslaskelman tai taseen eristä saadaan enemmän informaatioarvoa, kannattaa niitä verrata esimerkiksi aikaisempien vuosien lukemiin. Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös on yksi tapa analysoida tilinpäätöksen eriä. Siinä tuloslaskelman erät suhteutetaan liikevaihtoon ja taseen erät taseen loppusummaan. Prosenttilukumuotoisen tilinpäätöksen avulla voidaan arvioida esimerkiksi sitä, miten eri kustannuserät ovat kehittyneet suhteessa liikevaihtoon. Sitä voidaan käyttää myös erikokoisten yritysten kustannus- ja taserakenteiden vertailuun. (Niskanen & Niskanen 2003, 87.)

Yksittäisten tilinpäätöserien kehitystä voidaan tarkastella myös trendianalyysin avulla. Trendianalyysissa käytetään tarkasteluajanjakson prosenttilukumuotoisia tilinpäätöksiä. Varhaimman vuoden tilinpäätöksen jokaisen erän arvoksi asetetaan 100 ja myöhempien vuosien eriä verrataan tähän perusvuoden arvoon. Trendianalyysi soveltuu parhaiten vain yhden yrityksen peräkkäisten vuosien vertailuun. (Niskanen & Niskanen 2003, 96, 102.)

4 Toimeksiantajayrityksen tilinpäätösanalyysi

Opinnäytetyön toimeksiantajayrityksen tilinpäätösanalyysissä keskitytään analysoimaan vuosien 2012-2014 tilinpäätöksiä tunnuslukuanalyysin, prosenttilukumuotoisten tilinpäätösten sekä trendianalyysin avulla. Tunnuslukuanalyysissä käsitellään oleellisimmiksi katsottuja kannattavuuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja, joiden avulla arvioidaan yrityksen taloudellista tilannetta. Yrityksen taloudellista kehitystä tarkastellaan tarkasteluajanjakson tilinpäätösten pohjalta laadittujen prosenttilukumuotoisten tilinpäätösten sekä trendianalyysin avulla. Tilinpäätöksestä voi laskea myös maksuvalmiuteen liittyviä tunnuslukuja, mutta toimeksiantajayrityksen kannalta niitä ei katsottu oleellisiksi.

Toimeksiantajayrityksen tilinpäätöksiä oikaisemista ei koettu tämän tutkimuksen kohdalla tarpeelliseksi. Tarkasteluajanjakson tuloslaskelmiin ei sisälly eri vuosien välistä vertailukelpoisuutta heikentäviä tuloksen kannalta olennaisia tai kertaluontoisia eriä. Toimeksiantajayrittäjä ei yksityisenä elinkeinonharjoittajana voi maksaa itselleen verotuksessa vähennyskelpoista palkkaa. Palkkakorjaus on laskennallinen erä, joka rasittaa kannattavuutta, mutta sillä ei ole vaikutusta yrityksen vakavaraisuuteen (Yritystutkimus ry 2011, 20). Yrittäjän palkattoman työpanoksen vaikutusta yrityksen kannattavuutta kuvaaviin tunnuslukuihin ei tässä tapauksessa pidetty merkittävänä, kun yrittäjän ”palkan” katsotaan muodostuvan yrityksen tilikauden tuloksesta, josta on vähennetty elinkeinotoiminnan lainanlyhennykset. Toimeksiantajayritystä ei myöskään verrata muihin yrityksiin, joten palkkakorjaus ei ole tarpeen vertailukelpoisuudenkaan parantamiseksi.

Vuosien 2012 ja 2014 tuloslaskelmiin on merkitty veronpalautuksia aikaisemmilta tilikausilta. Yritystutkimus ry:n (2011, 25) oikaisuohjeen mukaan aikaisemmilta vuosilta saadut veronpalautukset tai maksetut lisäverot ovat satunnaisia tuottoja tai kuluja. Veronpalautukset eivät kuitenkaan ole olennaisia eriä, joten niiden oikaiseminen ei ollut tarpeen.

4.1 Yrityksen esittely ja tunnuslukuanalyysi

Opinnäytetyön toimeksiantaja on pääkaupunkiseudulla toimiva taksiryrittäjä, jolla on kaksi taksilupaa. Yritysmuoto on yksityinen elinkeinonharjoittaja ja yrityksen tilikausi on kalenterivuosi. Yrityksen palveluksessa on tarkasteltavien kolmen vuoden aikana ollut keskimäärin viisi henkilöä. Yrityksen taksiautot uusitaan noin kahden vuoden välein.

Toimeksiantajayrityksen talouden tunnusluvut on laskettu vuosien 2012-2014 tilinpäätösten perusteella (Liite 1, salainen). Tunnusluvuiksi on valittu toimeksiantajayrityksen kannalta tärkeimmiksi katsotut kannattavuuden ja vakavaraisuuden tunnusluvut. Tunnuslukuja tarkastellaan kolmen vuoden aikajaksolta, jotta saadaan riittävä kuva yrityksen liiketoiminnan kehityk-

sestä. Tärkeimmät tunnusluvut toimeksiantajan kannalta ovat käyttökate, liiketulos ja varmuusmarginaali.

Toimeksiantajayrityksen tuloslaskelmia ei ole oikaistu laskennallisella palkkakorjauksella. Tästä syystä käyttökate antaa vääristyneen kuvan yrityksen kannattavuudesta. Esimerkiksi vuonna 2007 taksiliikenteen oikaisematon käyttökateprosentti oli 41,8 ja omistajan työpanosta vastaavalla palkkakorjauksella oikaistuna 16,4 prosenttia liiketoiminnan tuotoista (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2008).

Toimeksiantajayrityksen tunnusluvut ovat nähtävissä taulukossa 8. Kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista laskettiin katetuotto-, käyttökate-, liiketulos-, nettotulos- sekä kokonaistulosprosentti (taulukko 8). Pääoman tuotto prosentteja ei valittu tarkasteltavaksi, sillä yrityksen korttimaksuliikenne on kirjanpidossa kierrätetty oman pääoman kautta, mikä vääristää tilinpäätöksessä oman pääoman arvoja. Pääoman tuoton tunnuslukuja ei myöskään katsottu taksialan yrityksen kannalta oleellisiksi. Varmuusmarginaaliprosentin avulla määritettiin, minkä verran yrityksen liikevaihto voi laskea ennen kuin saavutetaan kriittinen piste eli yrityksen tulos on nolla.

	2012	2013	2014
Katetuotto- %	42,55	34,82	42,97
Käyttökate- %	32,18	26,33	33,69
Liiketulos- %	26,47	19,52	26,38
Nettotulos- %	17,24	11,41	21,60
Kokonaistulos- %	17,24	11,41	21,60
Varmuusmarginaali- %	75,62	75,63	78,40
Omavaraisuusaste- %	67,67	53,11	60,28
Suhteellinen velkaantuneisuus- %	9,48	18,92	19,52

Taulukko 8: Toimeksiantajayrityksen tarkasteltavat tunnusluvut 2012-2014

Katetuotto on taksirytyksessä matalampi kuin monella muulla toimialalla, koska provisiopohjaiset palkat sisältyvät muuttuviin kustannuksiin. Oikaisemattomasta tuloslaskelmasta laskettu käyttökateprosentti ei ole vertailukelpoinen toimialan yleiseen vaihteluväliin. Toimeksiantajayrityksen myynti- ja käyttökatteet ovat vuoden 2013 pientä notkahdusta lukuun ottamatta pysyneet suhteellisen samalla tasolla. Liiketulosprosentti on yleisen arvioinnin mukaisesti hyvä. Liiketulos kertoo kuinka paljon liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituseriä ja veroja. (Yritystutkimus ry 2011, 61.) Nettotuloksen tunnusluku antaa harhaanjohtavan korkean kuvan vuoden 2014 osalta, sillä vuoden 2014 aikana veroja on maksettu liian vähän eikä kirjanpitoon ole jaksotettu vuoden 2014 jäännösveroa. Nettotuloksen tulee olla positiivinen, jotta yritystoimintaa voidaan pitää kannattavana. Toimeksiantajayrityksellä ei ole satunnaisia

tuottoja tai kuluja kirjanpidossa, joten nettotulos on sama kuin yrityksen kokonaistulos. Yksityiselle elinkeinonharjoittajalle yrityksen kokonaistulos vähennettynä elinkeinotoimintaa varten otettujen lainojen lyhennyksillä on yrittäjän käteen jäävä tulo yritystoiminnasta. Varmuusmarginaaliprosentti osoittaa, että yrityksen myynti voi laskea noin neljännekseen nykyisestä ennen kriittiseen pisteeseen eli nollatulokseen joutumista.

Toimeksiantajayrityksen vakavaraisuutta arvioitiin omavaraisuusasteen ja suhteellisen velkaantuneisuuden avulla. Omavaraisuusaste on tarkasteluajanjakson ajan ollut tasaisesti hyvällä tasolla. Vuonna 2014 liian vähän maksetut verot kasvattavat omaa pääomaa, kun jäännösveron osuus sisältyy tilikauden voittoon, mutta vaikka vuoden 2014 jäännösverot huomioitaisiin laskelmiin, tunnusluku ei muutu merkittävästi. Suhteellinen velkaantuneisuus ilmaisee velkojen suhdetta liikevaihtoon. Tilikausina 2013 ja 2014 on investoitu uusiin ajoneuvoihin ja niihin otettu rahoituslaina nostaa suhteellisen velkaantuneisuuden astetta. Siitä huolimatta yrityksen velkaantuneisuus on erittäin hyvällä tasolla.

4.2 Prosenttilukumuotoinen tilinpäätös

Taulukoissa 9 ja 10 nähtävissä tarkasteluajanjakson prosenttilukumuotoisissa tase- ja tuloslaskelmissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Vieraan pääoman pitkäaikainen vieras pääoma on lisääntynyt, kun investointeja varten on otettu lainaa. Ajoneuvoihin on investoitu vuosien 2013 ja 2014 aikana. Taseen koneet ja kalustotilin prosentuaalisessa osuudessa kasvua ei näy prosenttilukumuotoisessa tilinpäätöksessä, sillä myös lyhytaikaiset saamiset ovat kasvaneet tarkastelujakson aikana.

TASELASKELMA	2012	2013	2014
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Koneet ja kalusto	58,39 %	50,69 %	44,65 %
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	58,39 %	50,69 %	44,65 %
Muut osakkeet ja osuudet	0,61 %	0,77 %	0,63 %
Sijoitukset yhteensä	0,61 %	0,77 %	0,63 %
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Myyntisaamiset	2,93 %	4,37 %	3,39 %
Muut saamiset		4,41 %	3,79 %
Siirtosaamiset	8,56 %	4,78 %	10,42 %
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	11,49 %	13,56 %	17,60 %
Rahat ja pankkisaamiset	29,51 %	34,99 %	37,11 %
VASTAAVAA YHTEENSÄ	100,00 %	100,00 %	100,00 %
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA			
Peruspääoma (tmi)	37,76 %	24,67 %	29,96 %
Yksityistilit tilikaudella	-56,06 %	-26,11 %	-27,46 %
Tilikauden voitto	51,07 %	37,79 %	47,54 %
Taseen oma pääoma yhteensä	32,77 %	36,35 %	50,04 %
Vapaaehtoiset varaukset	34,90 %	16,77 %	10,24 %
VIERAS PÄÄOMA			
Lainat rahoituslaitoksilta	25,53 %	35,90 %	48,95 %
Pitkäaikainen vieras pääoma yht.	25,53 %	35,90 %	48,95 %
Korolliset lyhytaikaiset velat	0,00 %	30,15 %	32,86 %
Ostovelat	2,93 %	4,11 %	2,29 %
Muut velat	3,86 %	1,47 %	3,62 %
Siirtovelat	0,00 %	5,41 %	0,95 %
Lyhytaikainen vieras pääoma yht.	6,79 %	10,99 %	10,22 %
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Taulukko 9: Prosenttilukumuotoinen taselaskelma vuosilta 2012-2014

Tilikauden tuloksen (taulukko 10) suhteellinen heilahdus selittyy sillä, että vuoden 2013 aikana on maksettu liikaa ennakkoveroja, joita ei ole jaksotettu asianmukaisella tavalla tilinpäätöksen yhteydessä. Vuonna 2013 liian suurina maksetut ennakkoverot on kirjattu vuoden 2014 tuloslaskelmaan tilikauden voittoa kasvattaen. Vuonna 2014 ennakkoveroja on taas maksettu liian vähän eikä tätä ole jaksotettu vuoden 2014 tilinpäätöksen yhteydessä sille kuuluvalla tilikaudella. Verojen määrään vaikuttavat myös tehdyt toimintavaraukset ja toimintavarausten purku. Vuoden 2014 tilinpäätöksen yhteydessä on purettu aiemmin tehtyä toimintavarausta, jolloin verotettava tulos kasvaa.

TULOSLASKELMA	2012	2013	2014
LIIVEVAIHTO	100,00 %	100,00 %	100,00 %
Liiketoiminnan muut tuotot	0,39 %	0,00 %	0,00 %
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ	100,39 %	100,00 %	100,00 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	14,07 %	19,48 %	14,80 %
Ulkopuoliset palvelut	0,00 %	0,00 %	0,11 %
Henkilöstökulut	43,38 %	45,70 %	42,12 %
Liiketoiminnan muut kulut	10,37 %	8,49 %	9,28 %
KÄYTTÖKATE	32,57 %	26,33 %	33,69 %
Suunnitelman mukaiset poistot	5,71 %	6,82 %	7,31 %
LIIKETULOS	26,86 %	19,52 %	26,38 %
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista	0,01 %	0,01 %	0,01 %
Muut korko- ja rahoitustuotot	0,01 %	0,00 %	0,01 %
Korkokulut ja muut rahoituskulut	0,39 %	0,07 %	0,61 %
Välittömät verot	8,86 %	8,06 %	4,18 %
NETTOTULOS	17,64 %	11,41 %	21,60 %
KOKONAISTULOS	17,64 %	11,41 %	21,60 %
Vapaaehtoisten varausten lisäys/ vähennys	-2,65 %	3,84 %	1,76 %
TILIKAUDEN TULOS	14,98 %	15,25 %	23,36 %

Taulukko 10: Prosenttilukumuotoinen tuloslaskelma vuosilta 2012-2014

4.3 Trendianalyysi

Toimeksiantajayrityksen liikevaihto on pysynyt melko tasaisena kolmen vuoden tarkasteluajan ajan. Vuosien 2012 ja 2013 välillä liikevaihto pieneni 3,41 % ja vuosien 2013 ja 2014 välillä 0,37 %. Vuonna 2014 liikevaihto oli 3,78 % pienempi kuin vuonna 2012. (Toimeksiantajayrityksen tilinpäätökset 2012-2014.)

Aine- ja tarvikkekulut ovat nousseet vuonna 2013, samoin kuin henkilöstökulut. Tämä viittaa siihen, että yrityksessä on vuoden 2013 aikana työskennellyt useampi ihminen tilikauden aikana kuin vuosina 2012 ja 2014. Suunnitelman mukaiset poistot ovat kasvaneet investointien myötä.

TULOSLASKELMA	2012	2013	2014
LIIVEVAIHTO	100,00 %	96,59 %	96,22 %
Liiketoiminnan muut tuotot	100,00 %	0,00 %	0,00 %
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ	100,00 %	96,22 %	95,84 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	100,00 %	133,75 %	101,24 %
Ulkopuoliset palvelut	100,00 %	N/M	N/M
Henkilöstökulut	100,00 %	101,75 %	93,41 %
Liiketoiminnan muut kulut	100,00 %	79,04 %	86,12 %
KÄYTTÖKATE	100,00 %	78,10 %	99,53 %
Suunnitelman mukaiset poistot	100,00 %	115,31 %	123,26 %
LIIKETULOS	100,00 %	70,19 %	94,48 %
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista	100,00 %	75,00 %	53,97 %
Muut korko- ja rahoitustuotot	100,00 %	37,70 %	65,28 %
Korkokulut ja muut rahoituskulut	100,00 %	16,39 %	150,26 %
Välittömät verot	100,00 %	87,86 %	45,40 %
NETTOTULOS	100,00 %	62,50 %	117,84 %
KOKONAISTULOS	100,00 %	62,50 %	117,84 %
Vapaaehtoisten varausten lisäys/ vähennys	100,00 %	N/M	N/M
TILIKAUDEN TULOS	100,00 %	98,30 %	150,01 %

N/M = kun perusvuoden arvo on nolla tai negatiivinen, ei lasketulla prosentilla ole merkitystä

Taulukko 11: Tuloslaskelman trendianalyysi vuosilta 2012-2014

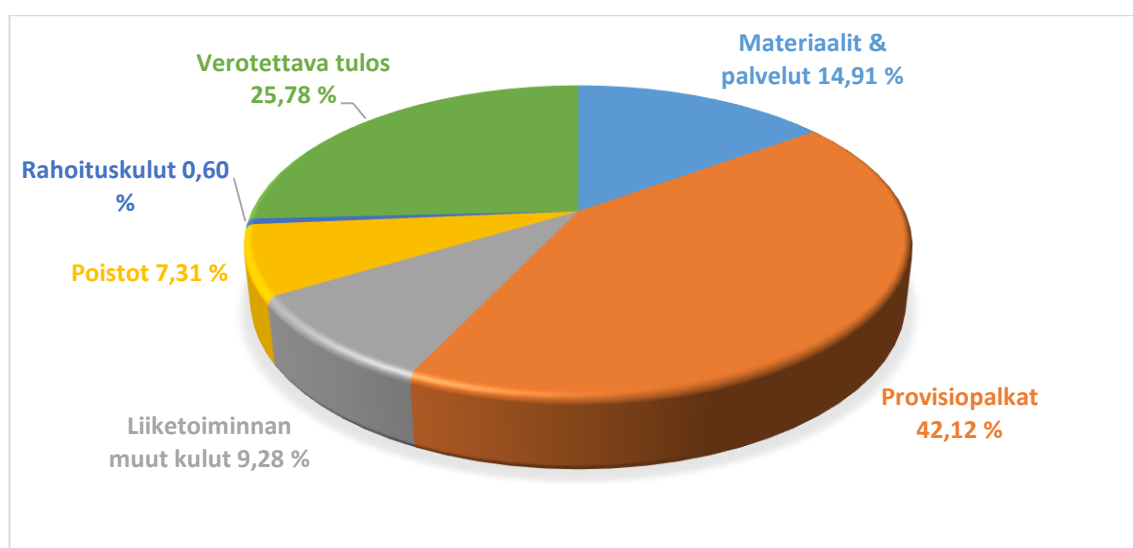
TASE	2012	2013	2014
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Koneet ja kalusto	100,00 %	115,31 %	123,26 %
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	100,00 %	115,31 %	123,26 %
Muut osakkeet ja osuudet	100,00 %	167,51 %	167,51 %
Sijoitukset yhteensä	100,00 %	167,51 %	167,51 %
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Myyntisaamiset	100,00 %	198,40 %	186,39 %
Muut saamiset	100,00 %	N/M	N/M
Siirtosaamiset	100,00 %	74,12 %	196,09 %
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	100,00 %	156,72 %	246,80 %
Rahat ja pankkisaamiset	100,00 %	157,50 %	202,72 %
VASTAAVAA YHTEENSÄ	100,00 %	132,84 %	161,17 %
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA			
Peruspääoma (tmi)	100,00 %	86,79 %	127,88 %
Yksityistilit tilikaudella	100,00 %	61,87 %	78,93 %
Tilikauden voitto	100,00 %	98,30 %	150,01 %
Taseen oma pääoma yhteensä	100,00 %	147,35 %	246,11 %
Vapaaehtoiset varaukset	100,00 %	63,81 %	47,27 %
VIERAS PÄÄOMA			
Lainat rahoituslaitoksilta	100,00 %	29,92 %	0,00 %
Pitkäaikainen vieras pääoma yht.	100,00 %	29,92 %	0,00 %
Korolliset lyhytaikaiset velat	100,00 %	N/M	N/M
Ostovelat	100,00 %	186,35 %	126,03 %
Muut velat	100,00 %	50,60 %	150,83 %
Siirtovelat	100,00 %	N/M	N/M
Lyhytaikainen vieras pääoma yht.	100,00 %	804,37 %	942,44 %
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	100,00 %	132,84 %	161,17 %

Taulukko 12: Taseen trendianalyysi vuosilta 2012-2014

4.4 Kahden esimerkin skenaarioanalyysi

Yrittäjän ajonoksen korvaaminen työntekijän ajonoksella lisää henkilöstökustannuksia. Tällä tutkimuksella haluttiin selvittää, kuinka paljon tällä olisi vaikutusta yrityksen tulokseen. Tutkimuksessa keskityttiin siihen, miten yrityksen tulos ennen veroja ja tilinpäätössiirtoja, jatkossa käytetään tässä yhteydessä sanaa tulos, muuttuu henkilöstökustannusten kasvun myötä. Lopullista yrityksen voittoa ei lähdetty selvittämään, sillä siihen vaikuttaa yrittäjän henkilökohtainen verotus, jonka lisäksi tulosta on mahdollista muokata esimerkiksi vapaaehtoisten varausten, kuten toimintavarauksen, avulla.

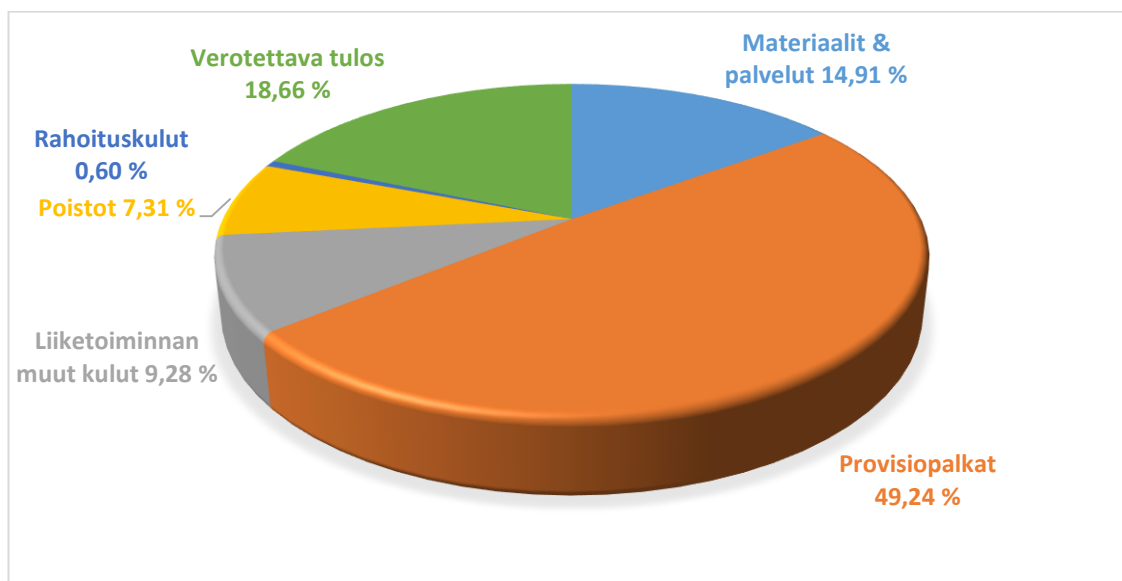
Skenaarioanalyysi toteutettiin vuoden 2014 tilinpäätöksen pohjalta. Tarkasteluajanjakson lukemissa oli vuosittain niin pieniä vaihteluita, että yhden vuoden analysoinnin koettiin antavan riittävästi informaatiota kokonaiskuvan saamiseksi. Yrittäjä ajoi vuonna 2014 liikevaihdosta 14 %. Virallisessa tilikauden 2014 tuloslaskelmassa henkilöstökustannusten osuus liikevaihdosta on kuvion 2 mukaisesti 42,12 %. Yksityisen elinkeinonharjoittajan tilinpäätöksessä omistajan ajamasta tulosta ei vähennetä palkkaa kulueränä. Materiaaleihin ja palveluihin lukeutuvat tilikauden aine-, tarvike- ja tavaraostot. Niiden osuus liikevaihdosta on 14,91 %. Yrityksen liiketoiminnan muiden kulujen, poistojen sekä rahoitustuottojen ja -kulujen katsotaan pysyvän euromääräisesti ennallaan molemmissa skenaarioissa.

Kuvio 2: Liikevaihdon jakautuminen prosentuaalisesti virallisen tuloslaskelman mukaisesti

Ensimmäisessä skenaariossa liikevaihto pysyy ennallaan, eli vuoden 2014 tilinpäätöksen mukaisena ja yrittäjän ajonoksesta korvataan työntekijän työpanoksella, muut tekijät eivät muutu. Todellisuudessa muuttuvat kulut todennäköisesti muuttuisivat, sillä työntekijä ei esimerkiksi välttämättä kiinnitä huomiota siihen mistä ja minkä hintaista polttoainetta autoon tankkaa. Lisäksi muuttuviin kustannuksiin, joista valtaosa muodostuu polttoainekuluista, vaikuttavia

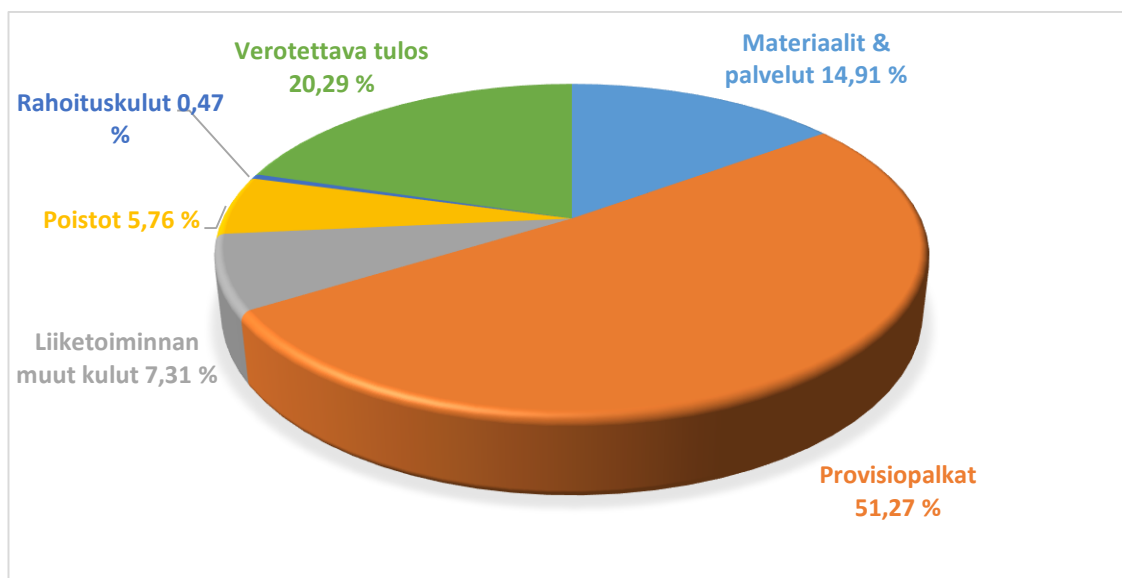
tekijöitä ovat muun muassa kuljettajan ajotyö, sammutetaanko auto tolppalla kyytiä odottaessa, hakeudutaanko lähimmälle taksitolpalle tai ajetaanko pitkiä matkoja ilman asiakasta mielitollalle. Näitä tekijöitä on vaikea huomioida laskelmissa. Liikevaihdon jakautuminen prosentuaalisesti on nähtävissä kuviossa 3. Työntekijän provisiopalkka on laskettu toimeksiantajayrityksen työntekijöiden keskiarvoprovisioon 37 %:n mukaan. Provision ollessa 37 % liikevaihdosta, henkilöstökustannusten osuus liikevaihdosta on 49,24 % (kuvio 3.). Myyntikatteen jää näin ollen 36,86 % ja käyttökatteeksi 26,57 %.

Kuvio 3: Skenaario 1, kun liikevaihto pysyy ennallaan

Vuoden 2014 tilinpäätöksen mukaan yrityksen verotettava tulos oli noin 26 % liikevaihdosta. Kun yrittäjän ajama liikevaihto korvataan työntekijän ajonoksella, verotettava tulos pienenee noin 27,61 % ollen 18,66 % liikevaihdosta (kuviot 2 ja 3).

Toisessa skenaariossa tarkastellaan, kuinka paljon liikevaihdon tulisi olla, jotta yrityksen verotettava tulos pysyy ennallaan. Tässä skenaariossa henkilöstökuluja on muunnettu siten, että kaikki kuljettajat saisivat keskiarvoisen 37 %:n mukaista provisiopalkkaa. Henkilöstökulujen osuus on 51,27 % liikevaihdosta. Liikevaihdon tulee kasvaa 27,04 %, jotta saavutetaan vuoden 2014 virallinen tilikauden tulos. Kuviossa 4 on nähtävissä, miten liikevaihto jakautuu prosentuaalisesti tässä tapauksessa.

Kuvio 4: Skenaario 2, kun tulos pysyy ennallaan

5 Tutkimustulokset

Kannattavuuden tunnusluvuista kävi esille, että yritystoiminta on kannattavaa. Toimeksiantajan yritystoiminnan omavaraisuusaste on säilynyt koko tarkasteluajanjakson erinomaisella tasolla. Vuoden 2014 omavaraisuusasteen tunnusluku vääristyy hieman tilinpäätöksessä tekemättä jääneiden verojen jaksotusten vuoksi. Pienyrittäjän tulee jaksottaa liiketoiminnan kanalta oleellisesti tulokseen vaikuttavat erät. Verojen jaksottaminen ei vaikuta oleellisesti verotettavaan tulokseen, mutta vääristää omavaraisuuden astetta. Mikäli vuoden 2014 verot oikaistaisiin, omavaraisuusaste säilyisi edelleenkin erinomaisella tasolla. Suhteellisen velkaantuneisuusprosentin kasvu selittyy vuosina 2013 ja 2014 investoitujen ajoneuvojen myötä, kun investointeihin on otettu rahoituslaitokselta lainaa. Vaikka suhteellinen velkaantuneisuus on noussut ja omavaraisuusaste on laskenut tilikaudesta 2012, on yritys edelleen tunnuslukujen perusteella vakavarainen.

Toimeksiantajan kannattavuutta kuvastavista tunnusluvuista nousi analysoinnin yhteydessä esille, että oman pääoman tuotto prosentteja ei voitu realistisella tasolla tarkastella, sillä tarkastelujakson tilikausien aikana korttitilitysmaksut eli myyntisaamiset oli kierrätetty oman pääoman kautta.

Toimeksiantajayrittäjä toivoi tutkimuksen toteutuksen oikaisemattomista tilinpäätöksistä. Tutkittavien tilinpäätöksien oikaiseminen olisi vaikuttanut käyttökateprosenttiin palkkakorjauksen myötä. Käyttökatteessa ei ole suuria muutoksia tarkastelujakson aikana.

Nettotulos on tarkasteluajanjakson aikana kaikkien tilikausien osalta positiivinen ja varmuusmarginaali on erinomainen. Liiketoimintaa voidaan pitää kannattavana.

Toimeksiannon tarkoituksena oli myös selvittää miten yrityksen tulos muuttuu, mikäli yrittäjä keskittyy hallinnollisiin työtehtäviin ja yrittäjän ajama liikevaihto korvataan työntekijän työpanoksella. Tutkimuksessa käytettiin kahta vaihtoehtoista skenaariota kuvaamaan muutoksia. Ensimmäisessä skenaariossa liikevaihtoa ei muunnettu. Yrittäjän ajama tuotto muutettiin työntekijän ajamaksi tuotoksi, josta lasketut henkilöstökustannukset lisättiin skenaariovaihtoehdon tuloslaskelmaan. Ensimmäisen skenaarion mukaisesti tulos pieneni 27,61 %.

Toisessa skenaariossa tutkittiin, paljonko liikevaihdon tulisi kasvaa, jotta tulos pysyisi vuoden 2014 tasolla. Tässä skenaariossa tulosta ei muunnettu, mutta palkkakuluja korjattiin niin, että jokaiselle kuljettajalle maksettaisiin keskiarvoisen provisiopalkan mukainen osuus 37 %. Liikevaihdon tulisi kasvaa vuoden 2014 tasosta 27,04 %. Tässä skenaariossa palkkakulut eivät täysin vastaa todellisuutta, mutta todellisten palkkakulujen selvittäminen olisi ollut ongelmallista, sillä liikevaihto muuttuisi palkkakulujen noustessa ja vastaavasti provisiopalkka muuttuisi liikevaihdon muuttuessa.

5.1 Johtopäätökset

Tutkimustulosten perusteella yritystoiminta on kannattavaa, mikäli yrittäjä keskittyy hallinnollisiin työtehtäviin ajamisen sijasta. Yritystoimintaa ei kannattaisi laskelmien perusteella lakkauttaa yrittäjän jäädessä eläkkeelle, vaan vaihtoehtoisesti yritystoiminta suositellaan tulevaisuudessa siirrettäväksi sukupolvenvaihdon kautta jälkipolvelle. Sukupolvenvaihdon yhteydessä tulee huomioida taksialan yrityksen luvanvaraisuuteen liittyvät erityispiirteet.

Autoverohuojennukseen tuli vuoden 2014 lopulla päätös, jonka myötä taksiautoille myönnetty autoverohuojennus laski vuoden 2015 alussa. Julkisuudessa on käyty keskusteluja mahdollisesta autoveron poistosta. Tähän viitaten ajoneuvoihin on investoitu juuri sopivaan aikaan, niin että mahdollinen autoveron poistaminen vaikuttaa mahdollisimman vähän auton arvonalentumiseen.

Kannattavuuteen liittyen yrittäjän kannattaa harkita jatkossa pidempää ajoneuvojen vaihtoväliä, jotta yritys pääsee velattomaksi ja välttyy tarpeettomilta lainan hoito- ja korkokuluilta. Viimeaikaisiin julkisuudessa esiintyneisiin taksialan vapauttamiseen liittyviin keskusteluihin viitaten yritys kannattaa pitää mahdollisimman velattomana. Mikäli ala vapautetaan, tulee liikevaihto todennäköisesti hetkellisesti laskemaan radikaalisti ennen sen tasaantumista.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tieteellisessä tutkimuksessa luotettavuuden kaksi peruskäsitettä ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Molemmista käsitteistä on alakäsitteitä. Validiteetti on luotettavuuskäsite, joka tarkoittaa oikeiden asioiden tutkimista. Validiteetilla mitataan perinteisesti sitä, miten hyvin tutkimusmenetelmä selvittää sitä, mitä sillä on tarkoitus selvittää. Ulkoinen validiteetti eli tutkimustulosten yleistettävyyttä tarkoittaa sitä, että saadut tutkimustulokset pitävät paikkansa myös, kun ne siirretään vastaaviin tilanteisiin. Määrällisessä tutkimuksessa koko populaatio on tutkittavaksi populaatiosta valitaan pienoismalli eli otos, joka vastaa populaatiota kaikin puolin. Otantamenetelmä on perusteltava. Jos populaatio on pieni, voidaan tehdä kokonaistutkimus, jossa tutkitaan kaikki. Sisältövaliditeetti tarkoittaa sitä, että käytetään oikeita mittareita, jotka mittaavat juuri tutkittavaa asiaa. Rakenneliditeetti eli käsitevaliditeetti mittaa sitä, kuinka hyvin tutkimuksen käsitteet on johdettu teorioista. Kriteerivaliditeetti perustuu siihen, että haetaan muiden tutkimuksista tukea omille tutkimustuloksille. (Kananen 2010, 69, 128-131.)

Reliabiliteetti-käsitettä käytetään luotettavuuden varmuudessa yleensä määrällisessä, kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta eli ei-sattumanvaraisuutta. Reliabiliteetti ei ole validiteetin tae, sillä väärä mittari tuottaa toistokerroillakin saman tuloksen. Reliabiliteetin alakäsitteistä stabiliteetti mittaa mittarin pysyvyyttä ajassa ja konsistenssi sitä, että eri indikaattorit mittaavat samaa asiaa. (Kananen 2010, 128-129; Virtuaaliammattikoulu 2015.)

Kvalitatiivisessa ja kvantitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta käsitellään eri tavoilla. Kvantitatiivisen tutkimuksen validiteetti- ja reliabiliteetikäsitteitä ei sellaisenaan voida soveltaa kvalitatiiviseen tutkimukseen. Luotettavuutta voidaan lisätä perustelemalla kaikki ratkaisut ja valinnat tutkimuksen eri vaiheissa. Täysin selvää näkemystä laadullisen tutkimuksen luotettavuuskysymyksistä ei ole, mutta luotettavuuskriteerit voitaisiin määrittellä seuraavasti:

- arvioitavuus/ dokumentaatio
- tulkinnan ristiriidattomuus (esim. kahden tutkijan sama lopputulos)
- luotettavuus tutkitun kannalta (aineiston ja tulkinnan luetuttaminen sillä, jota se koskee)
- saturaatio eli kylläntyminen (uusia havaintoyksikköjä otetaan tutkittavaksi, kunnes ne eivät enää tuo mitään uutta tutkimukseen vaan alkavat toistaa itseään)

(Kananen 2010, 69-71.)

Tässä tutkimuksessa luotettavuuden kriteereiden katsotaan täyttyneen. Tutkimuksessa keskityttiin oikeiden asioiden tutkimiseen ja kaikki ratkaisut ja valinnat ovat perusteltuja. Tunnus-

lukuanalyysi pohjautuu olemassa olevaan aineistoon, yrityksen virallisiin tilinpäätöstietoihin. Tutkimuksen tulokset ovat toistettavissa, ne eivät siis ole sattumanvaraisia. Tutkimuksen luotettavuutta lisättiin käyttämällä triangulaatiota eli tutkimuksessa yhdistettiin useampi tutkimusmenetelmä. Triangulaation avulla tutkittavasta ilmiöstä saatiin monipuolisempi kokonaiskuva. (Kananen 2010, 72-73.)

5.3 Jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyön tutkimustulokset osoittavat, että yrittäjän tulot laskevat noin 27 %, kun yrittäjän ajama liikevaihto korvataan työntekijän työpanoksella. Yrittäjän näkökulmasta hyvä jatkotutkimusaihe olisi muun muassa, miten kannattavuuteen voi vaikuttaa. Tämä voisi onnistua esimerkiksi kilpailuttamalla ja sitä kautta pienentämällä kulueriä. Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe on, miten liiketoiminnan laajentaminen yhdellä tai useammalla luvanvaraisella ajoneuvolla vaikuttaa tulokseen ja yrittäjän tuloon.

Jatkotutkimusaiheena voi ajatella myös yrittäjän liiketoimintariskien kannalta yhtiömuotoon liittyviä tutkimuksia, joissa otettaisiin huomioon verotukselliset näkökulmat sekä yritysmuodon riskitekijät. Sukupolvenvaihdokseen liittyvä jatkotutkimus alan erityispiirteet ja luvanvaraisuus huomioiden on sekin harkinnan arvoinen tutkimus. Jatkotutkimusaiheena voisi myös olla vertailu, miten yhden auton yrityksen tulos muuttuu vastaavassa tilanteessa, mikäli yrittäjä keskittyisi ajamisen sijaan hallinnollisiin työtehtäviin.

6 Yhteenveto

Opinnäytetyö toteutettiin taksialan yrittäjän toimeksiannosta. Tutkimuksen tarkoituksena oli tilinpäätöksistä laskettavien tunnuslukujen avulla selvittää, onko toimeksiantajayritys kannattava. Tavoitteena oli myös tutkia, miten toimeksiantajan yrityksen tulos muuttuu, mikäli yrittäjä lopettaa taksiauton ajamisen ja keskittyy yrityksen hallinnollisiin tehtäviin.

Johdantoluvussa käsitellään tutkimuksen aihetta, tavoitetta, rajausta, keskeisiä käsitteitä, tutkimusmenetelmiä, työn rakennetta ja tutkimusperinteitä. Teoriaosuus alkaa taksialan erityispiirteisiin tutustuen. Taksiala on luvanvaraista henkilöliikennettä, jota valvoo elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Taksilupaa ei saa vastikkeellisesti luovuttaa kolmannelle osapuolelle. Perintökaaren mukaisella perijällä on oikeus periä yritystoiminta. Luvanomistajan kuolintapauksessa perikunnalla on oikeus jatkaa liikennöintiä kuusi kuukautta, jonka jälkeen lupa tulee anoa uudelleen. Taksiliikenteen luvanvaraisuus vaikuttaa yrityksen hinnoitteluun, sillä taksiala on hintasäännöstelty. Taksiryrittäjä voi anoa autoverohuojennusta ostaessaan uutta luvanvaraiseen henkilöliikenteeseen soveltuvaa ajoneuvoa. Mikäli ajoneuvo poistetaan luvanvaraisesta liikenteestä ennen autoverohuojennuksen kuoleentumista, jäljelle jäävä au-

toverohuojennuksen osuus maksuunpannaan. Taksin tulot tulevat luvanvaraisesta henkilöliikenteen toteuttamisesta ja suurin osa kuluista ajoneuvon ylläpito- ja henkilöstökustannuksista. Taksialalla ajoneuvon investointiin ja valintaan vaikuttavat muun muassa tuotto-odotus, arvon alentuminen, turvallisuus ja työnteon mielekkyys. Investoitu ajoneuvo jaksotetaan useammalle tilikaudelle, joko menojäännöspoistoina tai ammattiliikenteeseen käytetyn ajoneuvon EVL:n poikkeuksen mukaisina poistoina. Ajoneuvon myyntitappio ei ole verotuksessa vähennyskelpoista kulu, mutta pienet verovelvolliset yhtiöt saavat jättää taseeseen poistamattoman jäännösarvon, joka jaksotetaan useammalle tilikaudelle. Taksialalla toimivien työntekijöiden on täytettävä määrätyt kriteerit, joita ovat mm. taksikuljettajan koulutus ja lähes nuhteeton tausta. Taksialalla ei ole yleissitovaa työehtosopimusta, vaan alalla noudatetaan pääsääntöisesti työaikalakia. Yleisesti käytetty palkkausmuoto on provisiopalkkaus.

Toimeksiantajayrityksen tilinpäätöksistä laskettiin oleellisiksi katsottuja kannattavuuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja. Niiden analysointi pohjautuu tätä ennen käsiteltyyn teoriaan.

Skenaarioanalyysissä yrittäjän ajama työpanos korvattiin kuvitteellisesti siten, että työntekijä olisi ajanut vastaavan tuoton. Skenaarioanalyysiin valittiin kaksi mahdollista skenaariota. Ensimmäisessä skenaariossa tutkittiin, paljonko yrityksen tulos ennen veroja ja tilinpäätössiirtoja laskee, mikäli liikevaihto pysyy ennallaan. Toisessa skenaariossa tutkittiin, paljonko liikevaihdon tulisi kasvaa, jotta tulos pysyy ennallaan.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

Asetus ajoneuvojen käytöstä tiellä 4.12.1992/1257.

Autoverolaki 29.12.1994/1482.

Blummé, N., Kaarenoja, A. & Suontausta, S. 2010. Maksukyky, varojenjako ja velkojiensuoja osakeyhtiössä. Helsinki: KHT-Media.

Eklund, I. & Kekkonen, H. 2011. Toiminnan kannattavuus. Helsinki: WSOYpro.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki : Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud.painos. Helsinki: Tammi.

Kallunki, J-P. & Kytönen, E. 2007. Uusi tilinpäätösanalyysi. 6. painos. Helsinki: Talentum Media.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Laki autoverolain muuttamisesta 1073/2014.

Laki taksinkuljettajien ammattipätevyydestä 18.9.2009/695.

Leppiniemi, J. 2009. Rahoitus. 5. uud.painos. Helsinki: WSOY oppimateriaalit.

Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2009. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. 6. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Liikenne- ja viestintäministeriön asetus autojen ja perävaunujen rakenteesta ja varusteista 19.12.2002/1248.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3.uud.painos. Helsinki: International Methelp.

Niskanen, J. & Niskanen, M. 2003. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita.

Niskavaara, E. 2010. Yritystaloutta esimiehille. Helsinki: WSOYpro.

Taksiliikennelaki 2.3.2007/217.

Valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista 18.6.2014/470.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi

Yritystutkimus ry. 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Sähköiset lähteet

Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT ry. 2015. Taksiliikenteen työehtosopimus 2014 - 2017. Viitattu 15.3.2015.

http://www.akt.fi/site/assets/files/2184/taksi_tes_2014-2017_nettiin_id_11809.pdf

Balance Consulting Oy. 2015. Tunnuslukuopas. Viitattu 18.2.2015.

<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut>

Elinkeino- liikenne ja ympäristökeskus. 2015. Taksiliikenne. Viitattu 10.1.2014.

<http://www.ely-keskus.fi/web/ely/taksiliikenne#.VSKoBOFD5Qw>

Hindström, T. 2014. Taksialan maksukorttituotteiden varoituslistapalvelun kehittäminen toimintatutkimuksena. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.4.2015

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/79572/Hindstrom_Timo.pdf?sequence=1

Kirjanpitolautakunta. 2007. YLEISOHJE suunnitelman mukaisista poistoista 16.10.2007. Viitattu 20.4.2015.

http://www.edilex.fi/kilaohje/poistot2#1_11

Kivelä, H. 2011. Minustako taksiyrittäjä? Yritysmuodon valinta ja rahoitus. Opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.4.2015.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/30079/Kivela_Henri.pdf?sequence=1

Kurunsaaari, T. 2013. Taksirytystoiminnan käynnistämisen edellytykset Etelä-Pohjanmaalla - Alustavan liiketoimintasuunnitelman laatiminen potentiaaliselle yrittäjälle. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.4.2015.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/68674/Kurunsaaari_Tuomo.pdf.pdf?sequence=1

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. 2015a. Taksiautojen autoverotus. Viitattu 15.3.2015.

http://www.trafi.fi/tieliikenne/verotus/ensirekisteroinnin_jalkeinen_autovero/taksiautojen_autoverotus_2

Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi. 2015b. Taksinkuljettajien ammattipätevyys. Viitattu 22.2.2015.

http://www.trafi.fi/tieliikenne/ammattiliikenne/taksinkuljettajien_ammattipatevyys/kuljettaja

Opetushallitus. 2015. Skenaarioajattelu ja -menetelmät. Viitattu 23.4.2015.

http://www.oph.fi/tietopalvelut/ennakointi/ennakoinnin_sahkoinen_tietopalvelu_ensti/menetelmat/skenaarioajattelu_ja_menetelmat

Suomen Poliisi. 2015. Taksinkuljettajan ajolupa. Viitattu 26.2.2015.

http://poliisi.fi/ajokortti/taksinkuljettajan_ajolupa

Suomen Taksiliitto. 2015a. Yleistä taksiliikenteestä. Viitattu 26.2.2015.

<http://www.taksiliitto.fi/taksiliikenne/yleista/>

Suomen Taksiliitto. 2015b. Taksimatkan hinta. Viitattu 26.2.2015.

<http://www.taksiliitto.fi/taksiliikenne/hinta/>

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2008. Liikenteen tilinpäätöstilasto, Liikenne 2007. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 19.4.2015. http://www.stat.fi/til/litipa/2007/litipa_2007_2008-12-16_kat_001_fi.html

Suomen Yrittäjät. 2015a. Työehtosopimukset. Viitattu 14.3.2015. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/tyonantajanabc/tyoehtosopimukset/>

Suomen Yrittäjät. 2015b. Työnantajamaksut. Viitattu 2.4.2015.

<http://www.yrittajat.fi/fi-fi/tyonantajanabc/tyonantajamaksut/tarkeitalukuja/>

Tilastokeskus. 2015. Tutkimussuunnitelma. Viitattu 23.3.2015.

<http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/02/04/>

Toimihenkilöliitto ERTO. 2015. Vuosiloma. Viitattu 1.4.2015.

<https://www.erto.fi/tyosuhdeopas/vuosiloma/lomaraha>

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 26/2014 vp. 2014. Viitattu 5.4.2015

http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/vavm_26_2014_p.shtml

Verohallinto. 2014. 62 Erittely varauksista, arvonmuutoksista ja kuluvan käyttöomaisuuden poistoista, täyttöohje 2014. Viitattu 20.4.2015.

<http://www.vero.fi/fi->

[FI/Syventavat_veroohjeet/Lomakkeet/Yritys_ja_yhteisoasiakkaiden_lomakkeet/Veroilmoitus/62_Erittely_varauksista_arvonmuutoksista\(32048\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Lomakkeet/Yritys_ja_yhteisoasiakkaiden_lomakkeet/Veroilmoitus/62_Erittely_varauksista_arvonmuutoksista(32048))

Verohallinto. 2015a. Arvonlisäverotus. Viitattu 25.3.2015.

<http://www.vero.fi/fi->

[FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammatinharjoittaja/Arvonlisaverotus](http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammatinharjoittaja/Arvonlisaverotus)

Verohallinto. 2015b. Elinkeinotoiminnan tuotot ja kulut. Viitattu 29.3.2015.

<http://www.vero.fi/fi->

[FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammatinharjoittaja/Tuloverotus/Elinkeinotoiminnan_tuotot_ja_kulut](http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammatinharjoittaja/Tuloverotus/Elinkeinotoiminnan_tuotot_ja_kulut)

Virtuaaliammattikorkeakoulu. 2015. Tutkimuksen validiteetti. Viitattu 24.3.2015.

<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413809750/1194415367669.html>

Yritys-Suomi. 2015a. Yritysmuodot. Viitattu 22.4.2015.

<https://www.yrityssuomi.fi/yritysmuodot>

Yritys-Suomi. 2015b. Työnantajan palkkakustannukset. Viitattu 19.4.2015.

<https://www.yrityssuomi.fi/tyonantajan-palkkakustannukset>

Muut lähteet

Toimeksiantajayrityksen tilinpäätökset vuosilta 2012-2014

Toimeksiantajayrittäjän haastattelu 12.2.2015

Yleinen keskustelu taksialan yrittäjien kanssa

Kuvat

Kuva 1: Taksivalaisin. Järjestysluku on poistettu kuvasta.	17
Kuva 2: Taksamittari, josta sinetti on ympyröity	20
Kuva 3: Esimerkki vuororaportista	32

Taulukot

Taulukko 1: Ajomatkamaksut (Valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista 2014, 4 §).....	19
Taulukko 2: Taksiajoneuvon arvostaminen hankintamenoon	24
Taulukko 3: Koneiden ja kaluston epäsuorassa tulouttamisessa käytetyt kirjanpitotilit	25
Taulukko 4: Kirjanpidossa käytetyt tilit, kun suunnitelman mukaiset poistot ovat olleet EVL:n maksimipoistot	26
Taulukko 5: Kirjanpidossa käytettävät tilit, kun menojäännös on pienempi kuin myyntihinta tai kaikki koneet ja kalusto myydään.....	27
Taulukko 6: Taksiauton poistomenetelmät	28
Taulukko 7: Esimerkki alle 53-vuotiaan työntekijän kustannusrakenteesta	35
Taulukko 8: Toimeksiantajayrityksen tarkasteltavat tunnusluvut 2012-2014	47
Taulukko 9: Prosenttilukumuotoinen taselaskelma vuosilta 2012-2014	49
Taulukko 10: Prosenttilukumuotoinen tuloslaskelma vuosilta 2012-2014.....	50
Taulukko 11: Tuloslaskelman trendianalyysi vuosilta 2012-2014	51
Taulukko 12: Taseen trendianalyysi vuosilta 2012-2014	52

Kuviot

Kuvio 1: Opinnäytetyön rakenne	12
Kuvio 2: Liikevaihdon jakautuminen prosentuaalisesti virallisen tuloslaskelman mukaisesti	53
Kuvio 3: Skenaario 1, kun liikevaihto pysyy ennallaan	54
Kuvio 4: Skenaario 2, kun tulos pysyy ennallaan	55